

Täysistunto

Torstai 18.12.2025 klo 10.00—21.22

3.1. Pääluokka 28 Valtiovarainministeriön hallinnonala

Puhemies Jussi Halla-aho: Esitellään valtiovarainministeriön hallinnonala koskeva pääluokka 28.

Pääluokan yleiskeskustelua jatketaan tässä vaiheessa enintään kello 11.30 asti. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

10.01 **Minna Reijonen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen asiaa kunta- ja hyvinvointijaoston osalta. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus on ensi vuonna noin 27,1 miljardia euroa, mikä on noin 0,9 miljardia euroa enemmän kuin vuonna 25. Kasvu selittyy pitkälti hyvinvointialueindeksin mukaisella korotuksella. Rahoitusta lisää myös palvelutarpeen kasvu, ja sitä vähentävät jälkikäteistarkistus, siirtymätasaukset sekä tehtävämuutokset. Valiokunta toteaa, että hyvinvointialueiden rahoitus on noin 30 prosenttia valtion talousarviosta. Kokonaisuudella on keskeinen merkitys julkisessa taloudessa. Kustannusten kasvun hillintä ja sotepalveluiden tuottavuuden kehitys ovat avainasemassa julkisen talouden vakauttamisessa.

Valiokunnan mietinnössä tarkastellaan hyvinvointialueiden talouden eriytymistä ja todetaan huoli tästä kehityksestä sekä siitä, kuinka se vaikuttaa palveluiden yhdenvertaiseen järjestämiseen. Osalla alueista talouden tilannekuva on hyvin haastava, mutta osin on havaittavissa myös positiivista, oikeansuuntaista kehitystä. Saadun tiedon mukaan alueet muun muassa suoriutuvat sosiaali- ja terveystalouden palveluiden järjestämisestä mainettaan paremmin: henkilöstön saatavuus on parantunut, digitaalinen asiointi on kehittynyt, ja hoidon jatkuvuuteen panostetaan. Valiokunta pitää 40 miljoonan euron määräaikaista panostusta omalääkärimallien kehittämishankkeisiin erittäin tärkeänä.

Koko maan tasolla hyvinvointialueet ovat kääntymässä ylijäämäisiksi, ja osa alueista pystyy kattamaan kertyneet alijäämät vuoden 26 loppuun mennessä. Hallitus ei ole antanut budjettirajoitteen muodostua pehmeäksi, mutta samalla se on tukenut hyvinvointialueiden onnistumista talouden hallinnassa muun muassa toimintaa tukevalla ja henkilöstötilannetta helpottavilla tehtävälainsäädännön muutoksilla, lisäämällä rahoitusjärjestelmän kannustimia, vahvistamalla hyvinvointialueiden ohjausta sekä tukemalla tietoon perustuvaa päätöksentekoa.

Valtiovarainministeriö antoi viime viikolla eduskunnalle lakiesityksen, jonka myötä hyvinvointialueet voisivat saada tietyillä edellytyksillä lisää aikaa alijäämien kattamiseen. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että kattamisaikataulua joustavoitetaan. Tämä tukee tarkoituksenmukaista pitkäjänteistä sopeuttamista ja hälventää monen alueen kokemaa lakisääteisten vaatimusten ristiriitaa. Kuitenkaan osalle alueista alijäämän kattamisen aikataulun

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

joustavoittaminen ei ole ratkaisu. Olennaista on, että jokainen alue tekee parhaansa taloutensa sopeuttamiseksi perustuslain turvaamia palveluita vaarantamatta.

Valiokunnan mietinnössä käsitellään myös hyvinvointialueiden rahoitusmallin toimintaa sekä tarvekertoimien laskentaan liittyvien diagnoositiedon keruun ja laadunvarmistuksen haasteita. Valiokunta pitää hallituksen toimia rahoitusmallin vakauttamiseksi ja diagnoositietojen laadun varmistamiseksi tarpeellisina ja yhtyy myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa esitettyyn näkemykseen siitä, että on välttämätöntä analysoida aluekohtaisesti rahoituksen eriytymisen syyt ja seuraukset sekä arvioida, miten tarveperustaisista rahoitusta tulee kokonaisuudessaan kehittää luotettavaksi ja oikeudenmukaiseksi.

Hallituksen tavoitteena on parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän sekä palvelujen vaikuttavuutta ja ottaa käyttöön yhdenmukaisesti arvioituja, vaikuttavia ja kustannusvaikuttaviksi todettuja menetelmiä. Vaikuttavuuden kehittämiseen on käytössä vuosittain kahdeksan miljoonaa euroa. Valiokunta pitää tärkeänä, että sotepalveluiden vaikuttavuuden arviointiin panostetaan. Keskeistä on tietopohjan kehittäminen mutta myös tiedon analysointi ja hyödyntäminen sekä vaikuttavien käytäntöjen levittäminen.

Arvoisa puhemies! Kerron samalla myös kuntien tukemisesta. Kuntien vuoden 26 valtionapuihin osoitetaan vajaa 5,9 miljardia euroa, mistä laskennalliset valtionosuudet ovat vajaa 4,9 miljardia euroa. Valtionavut kasvavat noin kolme prosenttia vuodesta 25. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksissa on huomioitu lisäyksinä kustannustenjaon tarkistus sekä indeksikorotus mutta myös vähennyksiä, kuten yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaava 32 miljoonan euron vähennys ja 75 miljoonan euron pysyvä säästö. Tehtävämuutokset lisäävät peruspalvelujen valtionosuutta 68 miljoonalla eurolla. Suurelta osin muutos aiheutuu elokuussa 25 voimaan tulleesta oppimisen tuen ja perusopetuksen vuosiviikkotuntimäärän muutoksista.

Hallituksen toimenpiteiden yhteisvaikutus heikentää kuntataloutta vuonna 26 noin 170 miljoonalla eurolla vuoteen 25 verrattuna. Kun tarkastellaan päätösperäisten toimenpiteiden vaikutuksia koko vaalikauden ajalta, on vuoden 26 nettovaikutus kuitenkin kuntataloutta vahvistava. Työttömyyden merkittävä kasvu on kuitenkin aiheuttanut sen, että työllisyysalueiden asiakasmäärät, kuntien rahoittamat työttömyysturvamenot ja niin sanotut sakkomaksut ovat lisääntyneet voimakkaammin kuin TE-palvelu- ja työttömyysturvauudistuksen valmisteluvaiheessa arvioitiin. Vuosina 25—26 kuntatalous on näiden osalta alirahoitettu. Myös kotitalouksien toimeentulotuen tarve on kasvanut, mikä näkyy kuntien valtionosuuksissa viiveellä. Valiokunta on huolestunut kuntatalouteen kohdistuvista säästöistä. Kun myös suhdanne- ja työttömyystilanne on heikko ja verotulokehitys vaimea, on olemassa riski, että sopeutustoimet tulevat heijastumaan myös opetus- ja sivistystoimen sekä työllisyyden hoidon tehtäviin.

Kuntatalouden tila on heikentynyt, ja sen arvioidaan heikkenevän edelleen. Väestönmuutos ja kuntatalouden eriytymiskehitys luo uhkan palveluiden eriarvoistumisesta ja haastaa kuntien kykyä suoriutua niille annetuista lakisääteisistä tehtävistä. Kuntien tehtäviä, kuntarakennetta ja palvelulupausta tulee tarkastella. Nykyinen valtionosuusjärjestelmä ei vastaa täysin kuntien tehtäviä ja rahoitustarvetta. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että järjestelmä saadaan uudistettua mahdollisimman nopeasti vastaamaan paremmin nykyistä tilannekuvaa.

Haluan kiittää valiokunnan jäseniä ja myös ministereitä hyvästä yhteistyöstä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ronkainen, olkaa hyvä.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

10.07 **Jari Ronkainen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen pääluokkaa 28 koskevan budjettimietinnön Tullin osalta, joka kuuluu hallinto- ja turvallisuusjaostolle. Tullin toimintamenoihin esitetään ensi vuodelle noin 201 miljoonaa euroa, mikä on noin miljoona euroa vähemmän kuin kuluvana vuonna. Määrärahat vähenevät pääosin toimintameno säästöjen sekä eräiden määräaikaisten rahoitusten päättymisen vuoksi.

Toimintamenot: Tulli vastaa keskeisistä tehtävistä sisäisen turvallisuuden, huoltovarmuuden ja ulkoisen kaupan valvonnan turvaamisessa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Tullin tehtäväkenttä on viime vuosina laajentunut merkittävästi muun muassa pakotevalvonnan, verkkokaupan kasvun ja satamaturvallisuuden vaatimusten myötä. Valiokunta on huolissaan rahoituksen riittävyydestä erityisesti satamaturvallisuuden ja vakavan sekä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan näkökulmasta. Tullilla on keskeinen rooli PTR-yhteistyössä poliisin ja Rajavartiolaitoksen rinnalla, ja sen toimintaedellytysten turvaaminen on välttämätöntä kokonaisturvallisuuden kannalta.

Valiokunta toteaa, että Tullia ei kaikilta osin rinnastettu muihin turvallisuusviranomaisiin valtionhallinnon säästölinjauksia tehtäessä, vaikka hallitusohjelmassa ja sisäisen turvallisuuden selonteossa näin on linjattu. Hallituksen tulee seurata Tullin määrärahojen riittävyyttä ja tarvittaessa palata asiaan lisätalousarviossa.

Arvoisa puhemies! Pääluokassa 28 Tullin osalta korostuu sisäisen turvallisuuden vahvistaminen, huoltovarmuuden turvaaminen sekä tehokas rajat ylittävän rikollisuuden torjunta. Valiokunta pitää tärkeänä, että Tullin keskeiset tehtävät voidaan hoitaa tehokkaasti myös muuttuvassa turvallisuusympäristössä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

10.09 **Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen:** Arvoisa puhemies! Suomen hyvinvointiyhteiskunnan on seistävä tukevalla maaperällä. Talouden kantokyvystä huolehtiminen on keskeinen osa Suomen turvallisuuden ja Suomen tulevaisuuden rakentamista. Hallituksen talousarvioesitys vuodelle 26 heijastaa hallituksen sitoutumista talouden tasapainottamiseen samalla, kun turvataan kansalaisten hyvinvointi ja palveluiden saatavuus.

Kunnat vastaavat esimerkiksi yhdestä yhteiskunnan tärkeimmästä tehtävästä, perusopetuksesta. Vaikeassakin julkisen talouden tilanteessa olemme pitäneet tärkeänä pitää kiinni perusopetuksen vahvistamisesta. Olemme tuoneet kouluihin kännykkäkiellon ja muun muassa uudistaneet oppimisen tukea ja lisänneet perusopetukseen kolme vuosiviikkotuntia. Myös hallituksen budjettiesityksen kasvutoimet, kuten työn ja yritysten verotuksen lasku, tukevat kuntien työtä ja menestystä haastavassa kuntatalouden tilanteessa.

Kuntien peruspalveluitten valtionosuus vuodelle 26 on noin 3,55 miljardia euroa. Valtionavut kasvavat noin kolme prosenttia tästä vuodesta. Tämän kasvun taustalla ovat erityisesti indeksikorotus, valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus ja valtionosuustehtävien muutokset. Vaikka valtionosuuksiin tehdään ensi vuoden budjettiesityksessä 75 miljoonan euron säästö, kun tarkastellaan hallituksen päätösperäisten toimien vaikutuksia koko vaalikauden ajalta, nettovaikutus on yhteensä noin 200 miljoonaa euroa kuntataloutta vahvistava vuonna 26.

On silti selvää, että tarvitsemme laajaa keskustelua kuntien tulevaisuudesta. Niitä haastavat kohonneet kustannukset sekä demografinen kehitys. Kuntien eriytymiskehitys on jatkunut Suomessa jo pitkään. Jatkossa meidän pitää löytää uudenlaisia rakentavia ratkaisuja kuntien tulevaisuuden haasteiden ratkaisemiseksi. Kunnat eivät soteuudistuksen jälkeen

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

ole mikään jakojäännös, vaan ne ovat merkittävä osa suomalaisen arjen rakentamista ja Suomen kasvun luomista. Siksi olen tällä viikolla järjestänyt eduskuntapuolueille parlamentaarisen keskustelun kuntien tulevaisuudesta — kiitoksia kaikille osallistujille — ja tulen sen pohjalta käynnistämään parlamentaarisen työn kuntien tulevaisuudesta.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueiden tehtävänä on järjestää ihmisten tärkeät sote- ja pelastuspalvelut. Haluamme, että alueet onnistuvat tässä tehtävässään, ja siksi olemme huolehtineet hyvinvointialueitten rahoituksen kasvusta valtiontalouden vaikeasta tilanteesta huolimatta. Ensi vuonna alueiden rahoitus nousee melkein 27,2 miljardiin euroon, ja kasvua on lähes 900 miljoonaa euroa vuoden 25 tasoon verrattuna. Se on jopa neljä miljardia euroa enemmän kuin tämän hallituksen aloittaessa. Kaikkien hyvinvointialueiden rahoitus on kasvanut. Hyvinvointialueitten rahoituksen taso tarkistetaan kahden vuoden viiveellä vastaamaan koko maan tasolla toteutuneita kustannuksia. Vuoden 26 rahoitukseen sisältyy jälkikäetarkistusta yhteensä noin 1,3 miljardia euroa. Hyvinvointialueitten rahoitusta korottavat erityisesti palvelutarpeen kasvu ja hyvinvointialueindeksi. STM:n pääluokan yhteydessä on käsitelty niitä toimia, joilla osaltaan hillitään menojen kasvua, annetaan välineitä hyvinvointialueille onnistua ja edistetään myöskin henkilöstön riittävyyttä.

Arvoisa puhemies! Valtion aluehallinnon puolella ensi vuoden alusta, ihan kahden viikon kuluttua, astuu voimaan merkittävä aluehallinnon uudistus. Se tuo aiempaa sujuvampaa luvitusta, lyhyempiä käsittelyaikoja ja tehokkaampaa ja yhdenmukaisempaa sotepalveluiden valvontaa. Jatkossa lupa- ja valvonta-asioita hoitaa useiden viranomaisten sijaan vain yksi virasto, uusi monialainen Lupa- ja valvontavirasto, joka toimii 18 paikkakunnalla. Samalla jättimäisessä valtion aluehallinnon uudistuksessa vanhojen ely-keskusten pohjalta rakennetaan kymmenen uutta elinvoimakeskusta. Ne tukevat entistä vahvemmin alueiden kehitystä ja rahoitusta.

Lisäksi valtion palveluverkkoa kehitetään kohti yhteisiä Suomi-pisteitä, jotka parantavat käyntiasioinnin saatavuutta ja tukevat digitalisaation lisääntymistä. Kolme ja puoli miljoonaa euroa kohdennetaan kiinteistöjen valmiuden ja varautumisen vahvistamiseen, jotta viranomaisten toiminta voidaan turvata myös häiriö- ja poikkeusoloissa. Valtion kiinteistöinvestoinnit kasvavat erityisesti turvasektorilla, ja Senaatti-konsernin investointivaltuudeksi esitetään 1,3 miljardia euroa. Julkinen sektori on viime vuosina rakentanut enemmän kuin todella pitkään aikaan, ja toisin kuin usein käy, osuvat nämä rakennushankkeet nyt myös suhdannepoliittisesti aivan oikeaan aikaan.

Digitalisaatio ja tuottavuus ovat myöskin talousarvioesityksen keskiössä. Hallitus edistää edelleen tekoälyn hyödyntämistä sekä ihmislähtöistä digitalisaatiota, joka sujuvoittaa kansalaisten asiointia ja vähentää hallinnon kustannuksia. Keskeisiä hankkeita ovat esimerkiksi paperikirjeistä ensisijaisesti sähköisiin tiedoksiantoihin siirtyminen heille, jotka muutenkin käyttävät digitaalisia palveluita, läheisen kuolemaan liittyvien asioiden hoitamisen yksinkertaistaminen sekä eurooppalaisen digilompakon kehittäminen. Valtionhallinnon tuottavuutta parannetaan esimerkiksi aloitettavalla virastorakenneselvityksellä, ja sillä pyritään vähentämään toimintamenoja noin 25 miljoonalla eurolla vuodesta 27 alkaen, mikä tukee edelleen julkisen talouden tasapainottamista.

Arvoisa puhemies! Tämä talousarvioesitys on tasapainoinen kokonaisuus, joka tukee kuntien ja hyvinvointialueiden palveluita, edistää digitalisaatiota ja parantaa valtionhallinnon tehokkuutta. Se vastaa tulevaisuuden haasteisiin samalla, kun turvaa kansalaisten hyvinvoinnin ja palveluiden saatavuuden. — Kiitos.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustajat voivat pyytää minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

10.15 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille hyvästä katsauksesta hyvinvointi- ja kunta-alaan. Hyvinvointialueet ovat päässeet hyvin alkuun työssänsä, ja hallitus on hienosti tukenut hyvinvointialueita. Palvelutarpeiden kasvaessa väestön ikääntyessä myös rahoitusta on lisätty ensi vuonna yhteensä neljä miljardia vuoteen 23 verrattuna. [Anne Kalmarin välihuuto] Myöskin erilaisia lakiesityksiä ja tukea on annettu esimerkiksi alijäämän kattamisvelvoitteen pidentämisen muodossa niille alueille, jotka eivät selviydy.

On tärkeää jatkossa keskittyä vaikuttaviin palveluihin, tietopohjan laajentamiseen, ja hyvä, että myös laaturekisterit saivat lisää rahoitusta. Niitten kautta voidaan... [Puhujan mikrofoni sulkeutuu — Anne Kalmari: Anteeksi! Painattekko uudestaan? Minä yritin poistaa puheenvuoron!] Eli näiden vaikuttavien palvelujen, tietojen, faktapohjan perusteella pystytään keskittymään juuri tärkeimpiin palveluihin ja niihin, joista on terveyshyötyä.

Uusi lupa- ja valvontavirasto vähentää päällekkäisyyttä ja vähentää byrokratiaa kansalaisten sujuvissa palveluissa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

10.17 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan hallitus on tehnyt aika paljon hyvää hyvinvointialueille ja kunnille [Vasemmalta: Kaikki loistavasti!] ja pitää sitä myös yllä ja haluaa jatkossakin tehdä. Haluaisin kysyä nyt ihan täältä ministeriltä: Mitenkä näette 5—10 vuoden päähän, miltä kuntien tilanne näyttää? Mitenkä arvioisitte, minkälainen tilanne ja rahatilanne meillä on kunnissa 5—10 vuoden päästä? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinäluoma, olkaa hyvä.

10.17 Eveliina Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tämän talousarvioesityksen jälkeen kunnille uhkaa jäädä luu käteen. Kun hallitus täällä esiintyy koulutuksen puolustajana, niin valitettavasti, kun te leikkaatte pysyvästi 75 miljoonaa euroa kuntien valtionosuuksista, niin mihinköhän luulette, että se leikkaus kunnissa kohdistuu, kun sote on viety sieltä pois? No totta kai, eihän kunnilla ole muuta siellä jäljellä kuin sivistys ja koulutus, joten kyllä tämä leikkaus valtionosuuksiin uhkaa muuttua koulutusleikkaukseksi. Tästä olen kyllä erittäin surullinen: paitsi että kunnilla on erittäin vaikea työllisyystilanne kannettavanaan monissa paikoissa, myös tämä koulutusleikkaus uhkaa heikentää meidän kuntalaisten koulutuspalveluja ja varsinkin siellä perusopetuksen puolella.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hanna Räsänen, olkaa hyvä.

10.19 Hanna Räsänen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean, että oli kyllä valtava harmi, että valtionosuusuudistus kaatui. Sitä odotettiin kaikissa Suomen kunnissa. Tietenkin vielä pelkoa lisää sitten tämä hankintalain uudistus, mikä on

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

edelleenkin ilmeisesti tulossa. Voin sanoa, että sitäkin odotetaan pelolla monissa kunnissa, varsinkin pienemmissä kunnissa. Olisinkin kysynyt ministeriltä: Mikä tämän hankintalain tilanne nyt on? Oletteko todellakin edelleenkin tuomassa sitä tänne eduskunnan käsittelyyn?

Toisena kysymyksenä kysyisin: Mitä aiotte tehdä näiden negatiivisten valtionosuuksien kanssa? Edelleenkinhän Suomessa on kuntia, jotka joutuvat maksamaan siitä hyvästä, että tuottavat kuntalaisille palvelut. Eikö olisi hyvä, että kun tämä valtionosuusuudistus kerran kaatui, niin nämä negatiiviset valtionosuudet saataisiin edes nolliin, niin että kuntien ei tarvitsisi odottaa taas seuraavalle vaalikaudelle asti?

Lopuksi haluan myös kyllä kiittää ministeriä siitä, että tämä parlamentaarinen työ on nyt aloitettu. Mehän keskustana teimme myös lausuman tästä. Toivomme, että parlamentaarinen työ alkaisi, ja se todellakin taitaa alkaa, joten kiitos kuuluu tästä myös ministerille.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Elo, olkaa hyvä.

10.20 Tiina Elo vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan myös nostaa huolen kuntien tilanteesta. Kunnat kamppailevat heikon taloustilanteen kanssa, ja tämä heikko suhdannetilanne ja korkeat työttömyysluvut sitä vielä pahentavat. Erityisesti nyt, kun TE-palvelut siirrettiin kunnille ja työllisyystilanne on tämä, niin Kuntaliittohan on arvioinut, että tämä siirto tehtiin 100 miljoonaa euroa aliresursoituna, ja nyt sitten vielä, kun työttömyystilanne on näin paha, tämä uhkaa kumuloitua. Erityisesti kasvukaupunkeihin, missä on paljon maahanmuuttajia, osuvat myös nämä kotoutumiseen kohdennetut leikkaukset. Tilanne on kyllä todella huolestuttava, ja nimenomaan juuri tämä paine sinne koulutus- ja varhaiskasvatuspuolen suuntaan leikkausten osalta on ihan ilmeinen.

On todella tärkeätä, että kuntien toimintaedellytykset turvataan, koska siellähän se ihmisten hyvinvoinnin perusta rakennetaan, alkaen juuri näistä koulutuspalveluista mutta myös sitten siitä, että joukkoliikenne toimii, meillä on hyvä, viihtyisä asuin ympäristö ja kulttuuripalveluitakin vielä olemassa. Kyllä haluaisin vielä ministeriltä kysyä sitä, miten te turvaatte kuntien mahdollisuudet [Puhemies koputtaa] turvata ihmisille hyvä elämä siellä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Wickström, varsågod.

10.21 Henrik Wickström r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Kiitos ministerille esittelystä. Ensiksi haluan myöskin omasta puolestani kiittää siitä, että moni hyvinvointialue saa nyt hieman joustoaikaa näitten alijäämien kattamiseksi. Tämä on ollut meille RKP:ssä tärkeää, ja sitä edistetään myöskin hallituksessa, ja pidän tärkeänä, että tätä kautta saataisiin myöskin luottamusta tähän uuteen hyvinvointialuerakenteeseen vahvistettua.

Samaan aikaan on hyvä, että tämä parlamentaarinen keskustelu liittyen kuntien tulevaisuuteen on käynnistynyt, mutta kysyisin ehkä ministeriltä sitä, millä tavalla arvioidaan siinä työssä tämä yhteisvaikutus sitten hyvinvointialueisiin. Jos me katsotaan yleistä pohjoismaalaista hallintokehitystä, niin siellä on ruvettu vähentämään eri hallintotasoja, ja sen takia pitäisinkin tärkeänä, että jos lähdetään puhumaan kuntarakenteen tulevaisuudesta, niin pitäisi myöskin huomioida vaikutukset hyvinvointialueisiin.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

Tässä aiemmassa puheenvuorossa nousivat hyvin esiin esimerkiksi työllisyyspalvelut. Nyt me nähdään, että siihenhän jää pullonkauloja, koska hyvinvointialueet eivät pysty vastaamaan niihin tarpeisiin, mitä kunnilla tällä hetkellä on.

Puhemies Jussi Halla-aho: Tack, kiitos. — Edustaja Piritta Rantanen, olkaa hyvä.

10.22 Piritta Rantanen sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt kun puhumme nimenomaan hyvinvointi- ja kuntataloudesta, niin kerron esimerkin siitä, että täällä Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla voidaan järjestää nimenomaan omaishoitajille sellaisia tilaisuuksia, joissa katsotaan palveluverkko lävitse ja tarjotaan palveluita hyvin yksilöllisesti, mikä on erittäin hienoa. Tähän pitäisikin pyrkiä koko valtakunnassa, mutta omassa maakunnassani Keski-Suomessa emme pysty aina tarjoamaan edes niitä pakollisia vapaapäiviä omaishoitajille, joten tämä on yksi pieni esimerkki siitä, kuinka rahoituksen taso on eriytnyt.

Kun mennään sitten vaikka sinne kuntapuolelle, niin tämä aivan sama ilmiö alkaa näkymään myös koulutuksessa ja meidän lastemme koulutustasossa. Juuri eilen saimme uutisia siitä, että koulutus on alkanut eriytymään kuntakohtaisesti, ja kyllä näiden pitäisi olla sellaisia hälytysmerkkejä, joihinka ministerinä ottaisitte myös kantaa. Mitenkä kommentoitte näitä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kalli, olkaa hyvä.

10.23 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alkuun todettakoon itsestäänselvyys, jonka varmasti kaikki jaamme: sotejärjestelmän onnistumista ei tietenkään voi mitata pelkästään talouden mittarein vaan ennen kaikkea sillä, miten ihmiset saavat tarvitsemansa avun ja tuen, eli miten palvelut toimivat ja miten ihmisten terveys, hyvinvointi ja turvallisuudentunne kehittyvät. Tästä syystä siinä onkin äärimmäisen tarkkaa politiikan johtamista niin rahoituksen kuin sotepolitiikan sisältöjen osalta, miten parhaiten autamme hyvinvointialueita kehittämään toimintaansa siten, että ihmisten terveys ja hyvinvointi ja turvallisuudentunne todella kehittyvät.

Keskusta on tehnyt hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyen esityksen niin sanotusta korjaussarjasta, ja kuulisin nyt mielelläni, ministeri, mitä olette mieltä näistä esityksistämme. Olemme esittäneet paitsi alijäämien kattamisajan pidentämistä myös tällaista eräänlaista velkasaneerausta, eli sitä, että hyvinvointialueet, jotka saavat taloutensa tasapainoon, voisivat saada kertyneet alijäämänsä [Puhemies koputtaa] osittain anteeksi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

10.24 Jenni Pitko vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä hyvinvointialueiden tilanne on tietenkin aika vaikea tällä hetkellä. Tämä alijäämien kattamisen pidentämisaika tuli aivan liian myöhään. Hyvinvointialueilla on jo tehty epäoptimaalisia ratkaisuja, jotka johtavat jopa kulujen kasvuun myöhemmin, kun on jouduttu säästämään nopeasti eikä ole ehditty tehdä rakenteellisia uudistuksia.

Samalla, totta kai, monilla hyvinvointialueilla on jo otettu hyviä käytäntöjä käyttöön. Tilanne varmasti paranee, kun aika kuluu siltä osin. Mietin itse, miten me onnistuisimme ottamaan näitä hyviä käytäntöjä käyttöön muillakin hyvinvointialueilla, jotka näitä kustan-

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

nuksia säästävät, esimerkkinä vaikka tämä Kainuun omahoitajan soittoaikamalli, joka on vähentänyt siellä hoitojonoja lisäämättä tietenkään kustannuksia.

Kysyisin ehkä nyt ministeriltä: mitä te ajattelette, mitä uudistuksia tähän rahoitukseen voitaisiin tehdä vielä tämän kauden aikana, jotta pystytään helpottamaan tätä huonojen päätösten sumaa, [Puhemies koputtaa] mitä hyvinvointialueilla ollaan jouduttu tekemään?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitanen, olkaa hyvä.

10.26 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllähän tämä kuntien valtionosuuksien leikkaus on leikkaus koulutuksesta, ja tämä on, ministeri, todella surullinen suunta, ja myös, ministeri, tähän leikkaatte tosiasiasa hyvinvointialueilta. Te olette heikentäneet hoitotakuuta, te olette heikentäneet hoitajamitoitusta. Nyt siellä kulman takana kummittelee tämä 50 miljoonan euron leikkaus digitalisaation varjolla vanhus-ten hoivasta, joka osoittautui muuten perustuslain vastaiseksi, ja tämä pitäisi ilman muuta perua. Eli kyllä niitä leikkauksia, täsmäleikkauksia, sinne hyvinvointialueille tulee, ja me tiedämme, mikä tilanne siellä on nyt. Jo pelkästään ministeri Juuson esitysten kautta on vähentymässä 10 000 henkilötyövuotta hyvinvointialueilta. Hyvinvointialueilla on irtisanomisia, ja tämä on todella surullista, koska näitä työpanoksia varmasti tarvittaisiin nyt ja tulevaisuudessa. Niinpä kysyn teiltä, ministeri: mikä on arvio, eikö nyt voitaisi jo pistää stoppi tälle kehitykselle kerta kaikkiaan ja turvata hyvinvointialueiden toimintaedellytykset kaikkialla Suomessa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heikkinen, olkaa hyvä.

10.27 Janne Heikkinen kok (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Haluan esittää tässä yhteydessä kiitokset hallinto- ja turvallisuusjaoston jäsenille sekä sen puheenjohtajalle Jari Ronkaiselle erinomaisesta työstä ampumarataverkoston kehittämiseksi. Pidän hyvänä ja tärkeänä sitä, että tässä ajassa eduskunnan valtiovarainvaliokunnan tuella kohdennetaan pieniä alueellisia rahoituksia ampumaradoille. Juuri tällaiset lähiamparadat mahdollistavat reserviläistaitojen ylläpitämisen ja tarjoavat paikallisille paikan harjaannuttaa metsästyksen vaadittavia taitoja sekä tukevat viranomaisia työssä vaadittavien kykyjen harjaannuttamisessa.

Arvoisa puhemies! Jo viime vaalikaudella puolustusvaliokunta asetti tavoitteeksi palauttaa Suomeen tuhat ampumarataa, jotka jo kertaalleen päästettiin kuihtumaan. Tämän tavoitteen saavuttamisen edesauttamiseksi on mahtava asia, että saadaan tässäkin budjetissa 15 uutta alueellista pientä ampumarataa rahoituksen piiriin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

10.28 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kysyn ministeriltä: kun tehtiin työvoimapalvelu-uudistus, niin silloin perustuslakivaliokunta lausui omassa lausunnossaan tiukan kannan siihen, että kun tämä työmarkkinatuen kuntaosuus tuottaa todennäköisesti valtavia lisäkustannuksia kunnille, niin se välittömästi iskee kunnan talouteen, ja silloin on jo uhattuna kunnallinen itsehallinto, joka on Suomen kansan demokraattisen järjestelmän kivijalka, ja nythän se on sitä. Ja kun vielä työvoimapolitiikan kaikki toimenpiteet on käytännössä maaseutukunnista karsittu pois — niin kuin Poh-

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

jois-Karjalan kunnista kaikki on lähtenyt, mitään ei ole jäänyt jäljelle, elinkeinoinvestointirahatkin on viety, niin että siellä on kassan pohja varmasti tyhjä — niin tämä on aiheuttanut hyvin kärjekkään tilanteen. Kysyn teiltä, viitaten tähän perustuslakivaliokunnan silloin työvoimapalveluista antamaan velvoittavaan lausuntoon: aiotteko reagoida tähän kuntien tilanteeseen? Kun työvoimapalvelujen työmarkkinatuen kuntaosuuks on noussut niin valtavan korkealle monessa kunnassa, niin edessä on selvitysmenettely, ja sen päätös on sitten se, että kunta ei ole sen jälkeen enää itsenäinen kunta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Piisinen, olkaa hyvä.

10.29 Jorma Piisinen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa ensi vuonna lähes miljardilla eurolla nousten 27,2 miljardiin. Tällä koko hallituskaudella hallitus on lisännyt rahaa jo neljällä miljardilla. Tämä osoittaa, että palvelun turvaaminen on meille tärkeää, [Krista Kiurun välihuuto] mutta pelkän rahan lisääminen ei tietenkään riitä, jos se kohdentuu väärin. Rahat eivät saa kulua byrokraatiaan, vaan niiden on mentävä hoitoon, siihen käytännön työhön, mitä terveydenhuollon ammattilaiset tekevät päivittäin, lämmin kiitos siitä heille. Omalääkäri-, omatiimi- ja ammatinharjoittajamallien kehittäminen on viisautta. On selvää, että asiakkaan hoitohistorian tunteva lääkäri ja hoitotiimi kykenevät auttamaan potilastaan paitsi tehokkaammin myöskin edullisemmin. [Suna Kymäläinen: Irtisanotaan 500 kappaletta, niin tulee!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

10.30 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuntien valtionosuuksien 75 miljoonan euron leikkaukset osuvat etenkin peruskouluun ja varhaiskasvatukseen mutta myös nuorisotyöhön, kulttuuriin ja hyvinvoinnin edistämiseen. Myös lukiorahoitus kunnille leikkautuu 100 miljoonan vuosivauhtia. Tämä rahoitusleikkuri vaatisi korjausta. Isot kotoutumisen leikkaukset kasaavat kuntien rahoitusvastuulle yhä enemmän myös kielten opetuksen ja kotoutumisen palveluita. Työllisyyden heikko tilanne vaikeuttaa kuntien tilannetta entisestään, kun sakkomaksujen kertymä kasvaa. Ja palkkatuen muutokset tekevät sen, että sitäkin keinoa ei kuntien kannata ottaa käyttöön entiseen malliin. Ministeriöiden välistä yhteistyötä selvästi tarvittaisiin, ja tämä parlamentaarinen yhteistyö, joka alkaa kuntien rahoituksen osalta, on erittäin tervetullut. Tarjoaisin yhtä keinoa kunnille. Se on matkailumaksu. Aiotteko ottaa sen käyttöön? Sillä voitaisiin rahoittaa kulttuuripalveluita, infraa, jota turistikäyttävät, ja kunnostaa ja ylläpitää [Puhemies koputtaa] meidän kulttuuriperintökohteita.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kymäläinen, olkaa hyvä.

10.31 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valitettavasti itse en kyllä voi kiittää vastuuministeriä hyvinvointialueiden rahoituksesta vastaavana tämän vuoden osalta. Toivon todella, että ensi vuosi on parempi vuosi siltä osin, että tämä sokea tilannekuva, mikä teillä on tällä hetkellä hyvinvointialueiden rahoituksen ja tilanteiden osalta, korjautuisi. Nythän on aivan hullunkurinen tilanne, että lisärahoitusta saavat ne alueet, jotka tekevät jo ylijäämää, ja ne alueet, jotka ovat irtisanoneet tai ovat irtisanomassa satoja työntekijöitä, kärvistelevät myös ensi vuonna samojen ongelmien kanssa.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

Sanon, että on vaikea tehdä alueilla kestävä rahoitus suunnitelmaa, kun esimerkiksi Etelä-Karjalan hyvinvointialueen osalta kahdessa vuodessa painelaskelmissa on kadonnut 52 miljoonaa euroa. Jos tuo 52 miljoonaa olisi meillä nyt ollut käytettävissä, me emme olisi joutuneet irtisanomaan kokonaisuudessaan 500:aa työntekijää, minkä me nyt jouduimme tekemään. Vetosin teihin, kun yt:t olivat päällä, [Puhemies koputtaa] että te toimisitte ja toteaisitte tämän tilanteen ja vetäisitte pelin poikki. Sitä ette valitettavasti tehnyt, mutta toivottavasti sitä lisärahaa vuonna 2026 Etelä-Karjalaankin riittää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kauma, olkaa hyvä.

10.33 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueiden budjetti on melkein kolmannes koko valtion budjetista, joten on todella merkityksellistä, miten sitä rahaa käytetään. Rahoitushan kasvaa vuoden 2025 rahoitukseen verrattuna ensi vuodelle noin 890 miljoonaa euroa ja on ensi vuonna noin neljä miljardia euroa korkeampi kuin Marinin hallituskaudella vuonna 2023. [Krista Kiurun välihuuto] Mutta rahoituksen lisäksi on tietenkin muitakin ongelmia, kuten se, että yksi kolmasosa henkilöstöstä eläköityy tulevan vuosikymmenen aikana ja mistään emme varmasti täysin pysty korvaamaan näitä ihmisiä, joten on välttämätöntä ottaa myöskin teknologiaa ja digipalveluita käyttöön.

Haluaisin kiittää ministeri Ikosta siitä, ettei ole kuitenkaan käsien päällä istuttu tässä, vaan meillä on Kela-kokeilua yli 65-vuotiaille, on omalääkärimallin kehittämistä, on lastensuojelulain uudistamista, lasten ja nuorten terapiatakuuta ja monta muuta asiaa, jolla kuitenkin suomalaisten palveluita on kehitetty.

Kysyisin teiltä, ministeri Ikonen: nyt kun on näiden hyvinvointialueiden alijäämä [Puhemies koputtaa] kyseenalainen monilla alueilla, niin milloin saamme tänne eduskuntaan esityksen, vai onko jo täällä tämä määräaika-HE liittyen näiden alijäämien kattamiseen ja siihen neuvotteluun?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

10.34 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti olisi rehtiä myös hallituspuolueilta kertoa se totuus, että kaikki se neljä miljardia, minkä rahoitus on kasvanut, perustuu viime vaalikaudella eduskunnan hyväksymään lainsäädäntöön. [Krista Kiurun välihuuto] Kaikki se, mikä on vähennetty, perustuu tällä vaalikaudella hyväksytyyn lainsäädäntöön. [Timo Heinonen: Eihän vanhaa hallitusta saa syyttää! — Eduskunnasta: Kunnia sille, jolle kunnia kuuluu!] — Ei, mutta kunnia pitää antaa sille, kelle kunnia kuuluu. — Ja kaikki se rahoituksen lisääminen [Hälinää — Puhemies koputtaa] perustuu kustannustason nousuun ja jälkikätestarkistukseen. Ei se ole tämän hallituksen lisäämää rahaa. Poliitikassakin kannattaa olla muulloinkin kuin pelkästään joulun alla rehti ja rehellinen ja tunnustaa se, mikä on tosiasia.

Mutta suurin huolihan meillä on se, että vaikka keskimäärin hyvinvointialueilla talous näyttää nyt menevän hyvään suuntaan, niin on muutamia alueita, joilla tilanne on niin paha, että ne eivät tule ilman vakavia vaurioita palvelutuotannossa selviämään, ellemmme jollakin tavalla rahoitusjärjestelmää muuta ja ota tätä edustaja Kallin mainitsemää aitoa velkasaneerausta [Puhemies koputtaa] yhdeksi työkaluksi. Se ei tarkoita lisää rahoitusta, mutta työkaluja tarvitaan lisää.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sillanpää, olkaa hyvä.

10.36 **Pia Sillanpää ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Julkinen talous on tiukalla, mutta suomalaisten palvelutarpeet eivät ole vähenemässä vaan päinvastoin. Tämä valtion ensi vuoden budjetti on ennen kaikkea valintoja: mihin kohdistamme rajalliset resurssit, ja millä keinoin turvaamme suomalaisille palvelut myös tulevaisuudessa?

Kun puhumme sosiaali- ja terveydenhuollosta sekä hyvinvointialueista, on syytä todeta yksi perusasia: soteuudistuksessa lähdettiin uudistamaan rakenteita, ja nyt on aika uudistaa se tapa, miten tuotamme palveluita. Pelkät organisaatiot, alueet tai terveystalot eivät hoida ketään vaan ihmiset ja ammattilaiset, joilla on resurssit ja osaaminen hoitaa ihmisiä.

Meidän on lisäksi otettava teknologian ja tekoälyn mahdollisuudet käyttöön siellä, missä se on mahdollista. Teknologian avulla ammattilaisten työaika kohdistuu sinne, missä sillä on eniten vaikuttavuutta eli potilaisiin. Silti on tärkeää muistaa joka hetkessä, että yksikään digilaitte tai kone ei voi korvata suomea tai ruotsia puhuvaa suomalaista hoitohenkilöstöä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

10.37 **Lauri Lyly sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä annetaan kuntataloudesta aika ruusuinen kuva, kun kerrotaan, mikä tässä on tilanne. Täytyy muistaa, että TE-palvelujen siirto resursoitiin noin 100 miljoonaa alimitoitettuna ja sitten työttömyysturvamenot ovat noin 85 miljoonaa korkeammat kuin on arvioitu, eli siitä tulee jo melkein 200 miljoonaa. Tämän lisäksi perustoimeentulotuen menot, joista kunnat maksavat puolet, nousevat noin 850 miljoonasta 1 100 miljoonaan, eli sieltä jo tulee todella paljon kuluja. Tässä on se todellinen näkymä, ja sitten kun kasvua ei ole ja työttömyys on korkea, niin kuntien tulopohja, veropohja, ei kasva ollenkaan.

Arvoisa puhemies! Kysyisin tästä valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta: kun se nyt kaatui, niin otetaanko se tähän parlamentaariseen työhön ensimmäiseksi työn alle ja katso taanko sen toteuttamista? Jos sen toteutuminen menee pitkälle, niin se menee aikaisintaan vuoteen 2029. Se tarvittaisiin kunnissa nopeammin. [Puhemies koputtaa] Tuleeko tämä heti mukaan siihen parlamentaariseen työhön? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

10.38 **Hanna-Leena Mattila kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa kuntaministeri, kun te kerrotte, että jotkut hyvinvointialueet ovat pääsemässä parempaan tulokseen, niin voin kertoa teille oman maakuntani, Pohjois-Pohjanmaan, hyvinvointialueen tilanteesta aika tarkkaankin — koska toimin aluevaltuutettuna viime kaudella — että tämä hinta on ollut tosi kova. Palveluja on leikattu ja toimipisteitä on lopetettu ja on todellakin tehty semmoisia lyhytnäköisiä ratkaisuja, koska on hinnalla millä hyvänsä yritetty saada nämä säästöt kasaan — lyhytnäköistä toimintaa.

Me olemme keskustassa, kuten myös muut puolueet täällä, esittäneet tätä alijäämien kattamisaikaa yli kaksi vuotta. Hienoa, että nyt se on tulossa, [Krista Kiurun välihuuto] mutta hullunkurista on tosiaan se, että se on tulossa niille alueille, jotka ovat tehneet näitä suorastaan väkivaltaisia ratkaisuja. Keskusta on esittänyt korjaussarjaa. Aiotteko tutustua tähän

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

ja esimerkiksi velkasaneeraukseen myös niille alueille, jotka eivät ole pärjänneet näissä säästötalkoissa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

10.39 Lotta Hamari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että hyvinvointialueille ollaan antamassa lisää aikaa alijäämien kattamiseen, mutta tämä päätös ja esitys tulee liian myöhään ja on puutteellinen. Osalla hyvinvointialueista on tehty todella ikäviä säästötoimia, jotka eivät pidemmällä aikavälillä tule kyllä säästämään valtion budjetista yhtikäs mitään.

Nykyinen tilanne on osunut kohtuuttomasti ihmisiin ja ihmisten palveluihin, ja erityisesti olen huolissani ikäihmisten palveluista ja hoivan laadukkaasta tarjoamisesta. Me tiedämme kuitenkin, että ikääntyneiden määrä tulee lisääntymään, muistisairauksien määrä tulee lisääntymään, ja itse asiassa näihin muistitesteihin pääsyssäkin on alueellisia eroja. On selvinyt, että muistisairauksien esiintyvyydessä ja palveluihin pääsyssä on suuria alueellisia eroja.

Miten, ministeri, ajattelette, että nyt näissä valtavissa säästöpainneissa, missä hyvinvointialueet ovat olleet, tätä hoidon ja hoivan yhdenvertaisuutta ja alueellista tasa-arvoa voitaisiin edistää?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

10.40 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Meidän on tehtävä kaikkemme, maan hallituksen ja eduskunnan, siinä, että hyvinvointialueet kykenevät turvaamaan ihmisille välttämättömät palvelut.

Nostan yhden asian, jonka toistuvasti olemme laittaneet budjettimietintöön: sen, että hallitusohjelmassa on sovittu, että selvitetään mahdollisuus suunnata rahoitus suoraan yliopistollisiin sairaaloihin. Nykyinen rahoitusmalli ei riittävästi huomioi kustannusrakennetta yliopistollisissa sairaaloissa, ei tutkimusta eikä koulutusta, ja toivon, että tästä lakiesityksä saataisiin vielä tällä hallituskaudella.

Soteuudistuksen tavoitteita laadukkaista palveluista ja kustannusten hillinnästä ei saavuteta leikkaamalla vaan tekemällä asioita vaikuttavammin. Rahoitusmallihan oli hyvin keskeneräinen. Se ei kannusta vaikuttavuuteen. Hallitus on aloittanut vaikuttavuustoimia ja tuonut keinoja hyvinvointialueille tehdä asioita vaikuttavammin, mutta tuo työ on vielä kesken. Kysynkin: oliko tuossa alivaltiosihteeri Marina Erholan raportissa joitakin sellaisia keinoja, joilla saataisiin uusia apuja tuonne hyvinvointialueille, ja aiotteko tuoda niitä esityksiä [Puhemies koputtaa] vielä tällä kaudella eduskuntaan?

Kiitos hyvästä työstä ministerille vaikeissa olosuhteissa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laine-Nousimaa, olkaa hyvä.

10.42 Hanna Laine-Nousimaa sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Kuntien valtionosuusuudistus kaatui, ja kunnat jäivät epävarmuuden tilaan. Valtionosuudet jakautuvat tällä hetkellä tavalla, jota ei voi perustella kuntien tilanteella eikä peruspalveluilla, joihin valtionosuuksia maksetaan.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

Oppimisen tuen uudistus oli erittäin toivottu ja tärkeä. Varhaiskasvatuksen ja opetuksen laatu on pitkälle kiinni siitä, että kunnilla on mahdollisuus palkata riittävästi ammattitaitoista henkilökuntaa. Nyt toteutettava valtionosuuksien leikkaus ei tue eikä auta kuntia tässä tehtävässä, joka niille velvoitteena annetaan. Tilanne on tuttu hyvinvointialueilta: toisella kädellä annetaan rahaa ja toisella sitä otetaan pois.

Valtionosuudet eivät riitä kattamaan myöskään työllisyyspalveluiden aiheuttamaa kustannusten kasvua suunnitellulla tavalla. Työttömyyden ollessa historiallisen korkealla ja työttömyyden pitkittyessä kuntien maksuosuus työttömyysturvasta on kasvanut merkittävästi, vaikka kunnat eivät ole voineet vaikuttaa työttömyystilanteeseen. Tässäkin epätasapaino kasvaa. [Puhemies koputtaa]

Arvoisa herra puhemies! Parlamentaariset työryhmät ovat paikallaan, [Puhemies koputtaa] kunhan niistä saadaan aidosti näkemyksiä ja ratkaisuehdotuksia. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rintamäki on poissa. Edustaja Ojala-Niemelä, olkaa hyvä.

10.43 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olette satoja miljoonia kipanneet Kela-korvauksiin, ja tuolla samalla rahalla olisi pantu hyvinvointialueilla perusterveydenhuolto kuntoon. Kaksi ja puoli vuotta on mennyt, kun olette istuneet käsienne päällä ettekä ole korjanneet tämän rahoituslain valuvikoja. Tämä tilanne on johtanut siihen, että alueita on joutunut tähän arviointimenettelyyn. Kolme aluetta on nyt siinä ja jonossa jo liuta muita. Ja tämä se metka menettely onkin: Rahat ovat valtiolla, päätöksenteko on näennäisesti aluevaltuustolla mutta tosiasiallisesti arviointiryhmällä, ja vastuu on kuitenkin päättäjillä. Tässä päättäjät ovat joutuneet saneeraajan tehtävään. Meillä esimerkiksi omalla hyvinvointialueella on jouduttu irtisanomaan 365 ihmistä. Teille nämä ovat numeroita, mutta meille nämä ovat ihmisiä, joille on ikävä jouluna tuottaa tällainen pettymys. Toivonkin, että tästä siirtymätasauksesta voitaisiin luopua, kuten Erholan raportti esittää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

10.44 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvä rouva ministeri! Kuntien yksi tämän päivän tärkeimmistä tehtävistä, ellei tärkein, on koulutus, ja pidän erittäin myönteisenä sitä, että koulutukseen, erityisesti sinne peruskoulun alkupäähän, on lisätty resursseja merkittävästi. Myös lainsäädäntöä on päivitetty niin peruskoulun osalta erityisopetukseen kuin myös työrauhaan ja siihen, että jokaisella olisi joka päivä mahdollisuus oppia jotain uutta.

Valtionosuusuudistus ja kiinteistöverouudistus ovat asioita, jotka meidän päättäjien pitää jossain vaiheessa pystyä tekemään. [Krista Kiuru: Nimenomaan!] Itse toivon, että ne tehdään niin, että ne vastaavat kuntien nykyisiä tehtäviä ja toisaalta myös kiinteistöjen nykyisiä arvoja, ja on olemassa keinot, millä me löydämme ratkaisun, että esimerkiksi kiinteistöverosta ei kenellekään tule kohtuuton.

Pidän myönteisenä sitä, että tämä hallitus on lisännyt merkittävästi rahoitusta sosiaali- ja terveyspalveluihin tällä vaalikaudella.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

Valtiovarainvaliokunta esitti pelastustoimen valtiollistamisen selvittämistä. [Puhemies koputtaa] Minkälaisella aikataululla tämä selvitys saataisiin? [Krista Kiuru: No se nyt vielä puuttuis!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väättäinen, olkaa hyvä.

10.45 Tuula Väättäinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti hyvä asia, että hyvinvointialueille on annettu lisäaikaa, mutta tuon lisäajan puitteissa hyvinvointialueet joutuvat edelleen leikkaamaan ja säästämään. Palveluita joudutaan keskittämään, mikä tarkoittaa sitä, että maaseutualueet tyhjenevät — kukapa sinne haluaisi jäädä, kun palvelut sieltä kaikkoavat.

Alueet tarvitsevat lisää rahaa, jotta pystyvät selviytymään lakisääteisistä tehtävistä. Nythän on käymässä niin, että kun kuntien talous heikkenee, niin kunnat leikkaavat esimerkiksi koulujen osalta, varhaiskasvatuksen osalta, hyvinvointialueet palveluitten osalta, ja sitten tulee vielä valtio, joka käskää leikkaamaan, niin kuin esimerkiksi Varkauden ja Iisalmen yöpäivystys lakkautettiin. Eli nämä leikkaukset näyttävät kohdistuvan samoihin alueisiin, jopa samoihin kuntiin, ja tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi Itä-Suomessa väestön siirtyminen maaseudulta kaupunkiin vaan kiihtyy. Kuitenkin turvallisuuden näkökulmasta pitäisi olla se tilanne, [Puhemies koputtaa] että alueet pysyisivät asuttuina ja ihmiset voisivat asua siellä, mikä heille parhaimmalta näyttää, [Puhemies koputtaa] mutta näillä ratkaisuilla nyt tehdään hallaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ronkainen, olkaa hyvä.

10.47 Jari Ronkainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän hyvin, että sote ja kunnat keskusteluttavat tässä pääluokassa eniten, mutta minä haluaisin kysyä tuosta Tullin tilanteesta, koska sekin kuuluu teidän vastuualueellenne. Me kaikki tiedetään, että tämä PTR-yhteistyö, eli poliisi, Tulli ja Raja, se toiminta, on meille äärimmäisen tärkeitä sisäisen turvallisuuden kannalta, ja kun me tiedetään, että Suomi on saari, niin on ihan välttämätöntä, että satamien toimintaedellytykset täytyy turvata. Se on yksi Tullin tehtävä. Toinen on nämä huumausaineet, mikä on meillä iso ongelma. Senkin maahantuloon liittyy Tulli. Samaan aikaan verkkokauppa on räjähtänyt ihan valtavasti, massamaisesti on lisääntynyt pakettien tulo Suomeen, ja sekin haastaa Tullin toimintaa. Miten te näette jatkossa, miten Tulli pystyy handlaamaan paremmin kaikki nämä tehtävät, mitä sillä nyt on? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

10.48 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi edustaja Kaumalle: Viime torstaina valtioneuvosto päätti antaa tämän hallituksen esityksen 189, joka on tämän hyvinvointialueiden alijäämän kattamisajan pidentäminen. [Krista Kiurun välihuuto] Se tuli kaksi vuotta liian myöhään, niin kuin täällä on todettu. [Vasemmalta: Eikä edes kaikille!] Jo syksyllä 23 täällä salissa käydyssä keskustelussa, kun nähtiin vuoden 23 poikkeuksellinen tilanne — korkea inflaatio, palkkojen nousut, ostopalvelujen hinnankorotukset — nähtiin, että olisi välttämätöntä saada siirrettyä sitä takarajaa sieltä vuodesta 26. Mitä hallitus teki? Hallitus seurasi täysin kyynisesti sitä, [Perussuomalaisten ryh-

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

mästä: Kaikkea muuta kuin kyynisesti!] mitä alueilla alkaa tapahtua, mikä nyt on johtanut useilla alueilla laajoihin irtisanomisiin, yt-prosesseihin.

Tässähän tilanne on nyt se, että siellä rahoituslaissa ne jälkikäteistarkastukset, joita kookoomus kutsui aikaisemmin rahoitusautomaatiksi, ovat olleet se, mikä on tuonut alueille lisää rahaa, ei kaikille riittävästi, ja hallitus on kolme eri kertaa leikannut sitä osuutta tässä rahoituksessa ja tehtäväkohtaisesti [Puhemies koputtaa] 18 eri kertaa yhteensä yli 600 miljoonalla eurolla. [Suna Kymäläinen: Pelkästään Etelä-Karjalassa 52 miljoonaa euroa!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Castrén, olkaa hyvä.

10.49 Maaret Castrén kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi todella hienoa, jos täällä esitetty ehdotus perusterveydenhuollon korjaamiseksi toteutuisi. Näinhän nyt ei kuitenkaan reaali maailmassa ole.

Soteuudistuksen tarkoitus oli uudistaa palveluita, ja sitähän hallitus on tehnyt. Teknologian mukaan tuominen on tärkeää, ja se ei todellakaan ole robottien suihkuttelua vaan ihan muuta. Esimerkiksi muistisairaalan äitini kohdalla sensorit ulko-ovessa paljastivat, että hän karkaa öisin, ja hoivan tarve oli silloin ilmeinen.

Toinen tärkeä asia, jota on edistetty, on normien purku. Eilisessä Lääkäriliiton tapaamisessa toivottiin tähän vielä lisää sitkeyttä ja tarmoa. Ei tarvitse kertoa, että kehitysvammaisen tarvitsee vuodesta toiseen samoja palveluita, eikä pitkäaikaisen lääkityksen kohdalla uusia alituisesti samaa reseptiä. Siellä on todella paljon tehtävää, ja tiedän, että ministerimme on tämän eteen puskenut todella ahkerasti töitä, ja siitä kiitän.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitos. — Edustaja Werning, olkaa hyvä.

10.50 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä budjetin palautekeskustelussa on paljon kyse siitä, millä tavalla hallitus kantaa vastuutaan. Valtionosuus uudistus kirjattiin hallitusohjelmaan ja luvattiin toteuttaa, mutta uudistus karahti karille ja jätettiin tekemättä. Nyt sen seuraukset tulevat näkymään kunnissa ja kuntalaisten arjessa. Kysyisin ministeri Ikoselta: Milloin hallitus aikoo tuoda eduskuntaan esityksen, joka korjaa valtionosuusjärjestelmän puutteet? Tapahtuuko tämä esitys parlamentaarisen työryhmän työn jälkeen, vai jätättekö vastuun kylmästi ja tietoisesti seuraavalle hallitukselle?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, olkaa hyvä.

10.51 Jaana Strandman ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nykyisen muotoinen valtionosuusjärjestelmä tulee uudistaa. Kuntien välisiä eroja kasvattava tekijä ovat sote-erät, jotka hyvinvointialueiden tulon myötä muuttivat kuntien valtionosuuksia. Väestön väheneminen, ikääntyminen ja kasvavat palvelutarpeet lisäävät painetta, mutta uudistus ei huomioi rakenteellisia eroja, etäisyyksiä tai maamme eri alueiden ominaispiirteitä. Tarvitsemme ratkaisun, joka turvaa kaikkien kuntien elinvoiman, näin Suomi pysyy asutuna ja elinvoimaisena joka puolella. Tämä on myös turvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta merkittävä asia. Arvoisa ministeri, mitä tälle kuntien valtionosuushaasteelle aiotaan tehdä? — Kiitos.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kokko, olkaa hyvä.

10.52 **Jani Kokko sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me Keski-Suomessa olemme varmasti pahanpohjimmaisista hyvinvointialueiden joukossa, mitä tulee taloudelliseen tilanteeseen, mutta sielläkin päätöksentekijät yrittävät parhaan kykynsä mukaan kantaa vastuuta ja saada tilanteen korjattua, että meillä rahat ja henkilöstöresurssit riittävät tulevaisuudessa palvelutarpeisiin. Joulukuun alussa aluevaltuusto teki merkittävän ratkaisun palveluverkon suhteen. Sillä toivotaan saatavan noin 20 miljoonan euron vuotuiset säästöt aikaan kustannuksissa, joten se ainakin minulle osoittaa sen, että hyvinvointialueilla halutaan tehdä kaikki säästöjen aikaansaamiseksi ja talouden tasapainottamiseksi.

Mutta edelleenkin tämä alijäämän kattamisvelvollisuuden ajan pidentäminen ei koske meitä. Sitä on ulotettu tiettyihin hyvinvointialueisiin. Edelleen haluaisin kysyä, että nyt kun nämä viimeisetkin hyvinvointialueet, jotka ovat tässä hankalassa taloustilanteessa, näyttävät pystyvän tekemään riittävän suuria ratkaisuja taloustilanteen tasapainottamiseksi, niin olisiko tätä alijäämän kattamisvelvoitetta nyt mahdollisuus pidentää koskemaan [Puhemies koputtaa] kaikkia hyvinvointialueita, jotta ne tulevat säästöt voitaisiin sitten tehdä hallitummin [Puhemies koputtaa] ja ennen kaikkea kehittää sitä toimintaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä.

10.53 **Ville Väyrynen kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä on rahoituksesta puhuttu paljon. Edustaja Viitanen hyvin ykskantaan totesi, että hallitus on tehnyt täsmäleikkauksia hyvinvointialueille. Uskoisin teidän tietävän, että täsmäleikkauksia ei nykyisen rahoitusjärjestelmän puitteissa pysty tekemään, vaan ne kaikki kohdistuvat sinne yleiskatteeseen rahoitukseen. [Pia Viitanen: Käytännössä te olette leikanneet!] — Minä kerron tämän oman mielipiteeni, kertokaa te sitten omanne sen jälkeen. [Pia Viitanen: Kerrotaan!] Täsmäiskuja voi tehdä ainoastaan velvoitteisiin, mutta rahoitus menee aina yleiskatteisen kautta, ja sen takia me puhumme siitä.

Edustaja Lohi peräsi edelliselle hallitukselle kunniaa tästä rahoituksen lisäämisestä neljä miljardia tällä kaudella, ja annan sen ilomielin. Se ei muuta sitä faktaa, että rahoitus lisääntyy. Annan teille myös kunnian epäonnistuneesta rahoitusjärjestelmästä, ilman muuta, ja se on se iso ongelma tällä hetkellä.

Toinen asia on se, että te olitte mukana tekemässä uudistusta, jossa mentiin 300 järjestäjästä 20:een, ja ensimmäinen idea teillä oli kampanjoida ajatuksella sotekeskus jokaiseen kuntaan, eli te palasitte kuntapohjaiseen järjestelmään. Annan myös siitä teille kunnian. Se ajoi hyvinvointialueet poliittiseen umpisolmuun ennen kuin ne pääsivät edes aloittamaan. [Krista Kiuru: 22 toimijaa on, hei, sotessa!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

10.54 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Annan myös kunnian sille, kelle se kuuluu, eli kokoomukselle siitä, että he esittivät viime kaudella valiokunnassa, että heillä ei ole mitään omaa mallia, ja että he antoivat vastalauseen, että hylätään koko sote, ei tehdä tälle mitään. Yksikään asiantuntija valiokunnassa ei tätä esitystä kannattanut. Jos katsotte pöytäkirjoja valiokunnasta, sieltä käy ilmi kaikki, mitä äsken kerroin.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

On totta, että rahoitusjärjestelmässä on valuvikoja. Me tiesimme etukäteen, ettei voi tulla kerralla täydellistä.

No, milloin se sote on valmis? Ei koskaan. Totta kai hyvinvointialueiden palveluita ja rahoitusta pitää jatkuvasti kehittää, mutta ei se siitä kehity, että täällä arvostellaan toisia, vaan pitää katsoa, mikä on tilanne, ja tehdä hallituksen esityksiä kyseiseen tilanteeseen. Sen takia nyt on tärkeää se, että aletaan kiinnittää huomiota siihen, miten palveluita tuotetaan, palveluiden sisältöön, ja lähdetään uudistamaan niitä. Nythän ei vielä kovin paljon tapahtunut sillä sektorilla. Ja sitten on pelastettava ne hyvinvointialueet, jotka kerta kaikkiaan ovat hädässä ja joutuvat nytten talouden takia ajamaan alas ihmisten lähipalvelut. Se ei ole oikein.

Puhemies Jussi Halla-aho: Ja uusi yritys. — Edustaja Rintamäki, olkaa hyvä.

10.55 Anne Rintamäki ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sotepalveluiden keskiössä eivät ole seinät ja rakennukset vaan ihmisille tarjottavat terveyspalvelut ja hoito. Tärkeintä ei ole se, missä palvelu, esimerkiksi lääkärin vastaanotto, fyysisesti sijaitsee, vaan se, että ihminen saa tarvitsemansa avun silloin kun hän sitä tarvitsee, oikeaan aikaan ja laadukkaasti. Tästä näkökulmasta esimerkiksi liikkuvat palvelut, digiklinikat, omalääkärimalli ja uudet toimintatavat sotealalla ovat välttämättömiä uudistuksia, joita pitää lähteä rohkeasti kokeilemaan.

Omalääkärimalli on tästä erinomainen esimerkki. Se ei ole vain rakenneuudistus vaan kulttuurin muutos sotealalla ja siinä, mihin suomalaiset ovat tottuneet. Tänä vuonna omalääkäri on nimetty jo noin 750 000 suomalaiselle, ja hallitus tukee mallin laajentamista yhteensä 40 miljoonan euron panostuksella. Hoidon jatkuvuus paranee, ja samalla vähennetään raskaampien ja kalliimpien palveluiden tarvetta. Velvollisuutemme on varmistaa, että jokainen euro palvelee ihmistä, ei järjestelmää. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen, olkaa hyvä.

10.57 Saku Nikkanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On täysin selvää, että tämäkään talousarvioesitys ei hirveästi kunnille ja hyvinvointialueille helpotusta tuo.

Haluaisin myös nostaa esille saman aiheen kuin jaostomme puheenjohtaja Ronkainen tässä aikaisemmin, eli Tullin tilanteen. Tämä sisäisen turvallisuuden takuumiehemme tahtoo jäädä yleensä tässä keskustelussa kovinkin vähäiselle huomiolle, ja nyt kun tällä hetkellä meillä vellooo varsin vahva huumeongelma tässä maassa, niin Tullin resursseihin tulisi kiinnittää erityisen tarkkaa huomiota. Erityisen huolissani olen myös Suomen satamista, sillä nyt kun Euroopassa satamien turvallisuutta ja turvallisuusresursointia lisätään, niin tuntuu, että nämä huumeliigat tuntuvat löytävän nämä Suomen satamat huomattavasti helpommin. Tähän tarvitaan kipeästi lisää resursseja. Tullin toimintaa vaikeuttaa myöskin kasvava pakettien ja selvittelyn määrä. Eli Tullin rahoitukselle pitää saada sama vaikutus [Puhemies koputtaa] kuin muillekin sisäisen turvallisuuden viranomaisille.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Partanen, olkaa hyvä.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

10.58 Karoliina Partanen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen julkisen sektorin suuruus ja julkisten menojen suhde bruttokansantuotteeseen on hälyttävällä tasolla. Se on itse asiassa Euroopan suurin. Kun kuuntelee tätä keskustelua tässä salissa, niin en pidä sitä mitenkään ihmeenä, sillä puheenvuorot erityisesti opposition toimesta keskittyvät siihen, kuinka lisätä julkisia menoja — eivät niinkään ratkaisuihin siihen, miten tehdä toisin tai miten supistaa julkista sektoria Suomessa. [Välihuuto vasemmalta]

Kuntien taloudessa tärkeintä ovat verotulot, ja siksi veropohjan vahvistaminen kunnissa on erittäin tärkeää työtä. Tahdon kiittää hallitusta siitä, että olemme täällä talossa tehneet sellaisia ratkaisuita, jotka vahvistavat yrittämisen edellytyksiä ja työn tekemisen edellytyksiä jokaisessa kunnassa. Kunnissa ongelmia ei voi ratkaista pelkästään verottamalla vaan vahvistamalla työn ja yrittämisen edellytyksiä.

Kiitos ministeri Ikoselle siitä, että aloititte tämän parlamentaarisen yhteistyön. Odotan kyllä kovasti sitä, että löydämme yhdessä ratkaisuja kuntien haasteisiin, eriytymiseen, demokratian haasteisiin, [Puhemies koputtaa] syntyvyyden laskuun ja ikääntymisen haasteisiin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

10.59 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime kauden oppositiopoliitikot vakuuttivat moneen kertaan, että työ soterahoituksen kehittämiseksi jatkuu. Itse olin silloin melko kriittinen monesta rahoitusmallin kohdasta, ja moni oma esitykseni kelpasi silloin kokoomuksen vastalauseeseen mukaan, mutta nyt se kehittäminen, se tahto, tuntuu pysähtyneen — tai ainakaan en tiedä, mitkä ovat ne kokoomuksen ajatukset siitä, miten tätä soterahoitusmallia halutaan kehittää. [Suna Kymäläisen välihuuto]

On selvää, että nykyratkaisu perustuu liian vahvasti digidiagnoositietoihin, ei vaikuttavaan hoitoon. Yksinkertaistettuna: kun potilas paranee, niin rahoitus vähenee. On ongelmallista myös, että hyvinvointialueiden omarahoitukseen, omavastuuseen ei ole riittäviä keinoja. Asiantuntijat suosittelevat sitä veromahdollisuutta hyvinvointialueille. Ylen selviytyksen mukaan tilavuokrat ovat nousseet kymmeniä prosentteja tämän uudistuksen jälkeen. Siellä on paljon asioita, [Puhemies koputtaa] joihin keinoja pitäisi löytää, mutta mitkä ne ovat teillä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Wickström, ledamot Wickström, var så god.

11.01 Henrik Wickström r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! On ymmärrettävää, että hyvinvointialueiden tilanne herättää keskustelua. Ehkä suurin huoli liittyy siihen, että suomalaisten luottamus julkiseen terveydenhuoltoon on itse asiassa laskenut sen jälkeen, kun tämä soteuudistus toteutettiin, ja se on aihe, mistä meidän kaikkien pitäisi kantaa huolta.

Sinänsä olen samaa mieltä edustaja Lohen kanssa, että meidän pitäisi löytää myöskin tässä salissa yhteistä näkymää siitä, millä tavalla me saadaan varmistettua tähän maahan sellainen hallintorakenne, joka varmistaa niin kuntien puolella peruspalvelut kuin myöskin sotepuolella tarvittavat peruspalvelut.

Haluaisin vielä kysyä ministeriltä: Mitä tulee juuri kuntien ja hyvinvointialueiden rajapintaan, niin siinä löytyy todella paljon haasteita. On tiedostettava, että esimerkiksi oppi-

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

lashuollossa, josta nyt tällä hetkellä hyvinvointialueet vastaavat, osalla alueista on päästy parempaan suuntaan, mutta monessa kunnassa edelleen koetaan, että vaikkapa oppilas-huolto ei ole enää samalla tavalla osa sitä kouluarkea. Onko ajatuksia lähteä myöskin tarkastelemaan tätä tehtävänjakoa kuntien ja hyvinvointialueiden välillä vielä tällä hallituskaudella?

Puhemies Jussi Halla-aho: Tack, kiitos. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

11.02 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käyty hyvää keskustelua, joka koskee hyvinvointialueiden — eräiden niistä — erittäin vaikeaa taloudellista tilannetta ja laajemminkin tämän rahoituslain merkitystä.

Haluaisin kiinnittää yhteen seikkaan tässä huomiota, ja se on nimenomaan nämä leikkaukset, joita te olette suunnanneet. Annan ihan perusfaktan: silloin kun tehdään hoitajien mitoituksessa ja hoivaanpääsyssä ratkaisuja, se koskee erityisesti iäkkäitä ihmisiä. Yli puolet kaikista terveyskeskuskäynneistä Suomessa on yli 65-vuotiaiden toimesta tapahtuvia. Ja kun katsoo tätä rahoitusjärjestelyä tässä budjetissa, joka on tehty — 650 miljoonaa euroa on tehty leikkauksia nyt näihin hoivapalveluihin kokonaisuudessaan — ja kun koko kokonaisuutta katsotaan, niin 470 miljoonaa laskennallisesti kohdistuu iäkkäisiin ihmisiin eli 75 prosenttia kaikista näistä hoivan leikkauksista kohdistuu yli 65-vuotiaisiin ihmisiin. Minä joudun eduskunnan ikäpuhemieskysymään: ettekö te pidä ikäihmisistä kunnolla huolta tässä yhteiskunnassa? Miksi on ikärasismia näissä budjettileikkauksissa, [Puhemies koputtaa] mitä teette?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

11.03 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä salissa säädetään pykälät, ja rahoituslain 3 § määrittelee tälläkin hetkellä, miten tämä rahoitus hyvinvointialueille sitten toteutetaan. Edustaja Lindén viittasi täällä jälkikäteistarkastukseen. Tilanne on se, että jos siinä rahoituslaissa on ongelmia, niin se jälkikäteistarkastus vain korostaa niitä ongelmia.

Edustaja Sarkomaa täällä hyvin nosti esille tämän yliopistosairaalaralisen, joka alkuperäisessä rahoituslaissa muistini mukaan oli 0,54 prosenttia. Minusta sen pitäisi olla korkeampi, koska siellä tapahtuu merkittävää tutkimusta ja opetusta.

Ja sitten haluaisin kiinnittää huomiota — ja haluaisin kuulla sen myös ministeriltä — siihen, pitääkö tätä rahoituslakia nyt oikeasti viedä siihen suuntaan, että kansalaisten todellinen sairastavuus ja hoivan tarve määrittelevät entistä paremmin sen rahoituksen kohdistamisen, koska se on se oleellinen juttu. Oma näkemykseni on kyllä se, että kun me täällä säädämme pykälä, niin prosessien hallinta ja johtaminen ja sitä kautta kulurakenteen hallinta kuuluvat hyvinvointialueille. Ei niitä tästä salista pysty johtamaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kari, olkaa hyvä.

11.04 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri! Kysyn, oletteko tietoinen tällaisesta Uutissuomalaisen viime viikon perjantaina julkaisemasta uutisesta, jonka mukaan 65 vuotta täyttäneiden Kela-korvauskokeilu ei ole saavuttanut niitä tavoitteita, joita sille on asetettu, ei ole vaikuttanut hyvinvointialueiden jonotilanteisiin

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

eikä nopeuttanut hoitoonpääsyä. Sen sijaan kokeiluun osallistuneita ihmisiä hakeutuu yksityislääkärikäynnin jälkeen julkiselle puolelle, koska heillä ei ole välttämättä edes varaa maksaa niitä jatkotoimenpiteitä, joita yksityiseltä on määrätty.

Kun tilanne on tämä, niin haluan kuulla teiltä, ministeri, nyt vastauksen siihen, onko jo syytä alkaa tekemään johtopäätöksiä siitä, että yksityiselle suunnatut sadat miljoonat eurot saataisiin tänne julkiselle puolelle, jossa se vaikuttavuus olisi suurempi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

11.05 Juha Hänninen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Valtiomme vaikea taloustilanne näkyy myös kuntien arjessa. Olemme jo tehneet ratkaisuja, jotka ovat keventäneet kuntatyöntekijöiden kustannuksia ja vahvistaneet kuntien veropohjaa, mikä on erittäin tärkeää tilanteessa, jossa väestönmuutos haastaa kuntia monella tavalla. Siksi kuntatalouden kestävyys ei tarkoita vain lakisääteisten palveluiden ylläpitoa vaan myös kykyä investoida ja turvata elinvoima pitkien etäisyyksien Suomessa. Meidän on tarkasteltava myös kuntien tehtäviä, rahoitusta ja palvelulupausta kokonaisuutena, jotta arjen peruspalvelut voidaan turvata yhdenvertaisesti myös pohjoisessa Suomessa ja pienissä kunnissa. On myös huoltovarmuutemme kannalta tärkeää, että Suomen elinvoimaisuus ei keskity alueellisesti vain osaan Suomea.

Kysynkin: millä tavalla, arvoisa ministeri, me pystytään varmistamaan kuntien rahoitus tulevaisuudessa? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Razmyar, olkaa hyvä.

11.06 Nasima Razmyar sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuntien taloustilanteesta pitää antaa totuudenmukainen kuva, jotta meillä olisi yhteinen tilannekuva menestä eteenpäin, ja nyt valitettavasti tässä keskustelussa ainakaan hallituksen suunnalta sitä totuudenmukaista kuvaa emme saa. Valtionosuusleikkaukset vaikuttavat kuntien peruspalveluihin ja nimenomaan niihin lakisääteisiin palveluihin. Täällä ollaan puhuttu kauniisti opetuksesta — sivistys ja koulutus ovat niitä kuntien tärkeimpiä tehtäviä — mutta valitettavasti tilanne tällä hetkellä monessa kunnassa on se, että esimerkiksi oppimisen tuen uudistuksesta, joka on valtavan tärkeä uudistus, rahat puuttuvat. Ainakin kuntien ja rehtoreiden viesti on se, että kun rahat eivät ole korvamerkittyjä ja kuntien taloustilanne on varsin hankala monessa kunnassa tällä hetkellä, niin edes tätä tärkeää uudistusta ei pystytä toteuttamaan oikealla tavalla.

Pidän myös valitettavana sitä, että kuntien valtionosuusuudistus ei nyt mene tällä hallituskaudella eteenpäin. Pidän tärkeänä tätä parlamentaarista työtä, ja toivottavasti siinä pääsemme eteenpäin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hanna Räsänen, olkaa hyvä.

11.08 Hanna Räsänen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole varma, kuulinko ihan oikein, mutta aivan kuin edustaja Rintamäki perussuomalaisista olisi äsken todennut, että ei ole väliä, missä palvelut sijaitsevat, nimenomaan sotepalvelut, ja minä olen kyllä tästä asiasta aivan eri mieltä. Yksi asia, mikä on varma, on se, että jos hyvinvointialueita lähdetään yhdistämään, niin ainakaan ne palvelut eivät tule silloin lähemmäs ih-

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

mistä. Pidänkin erittäin valitettavana, että nyt kun hallitus on pohtinut, mitä eri vaihtoehtoja olisi taloustilanteen vakauttamiseksi, niin on otettu taas esille hyvinvointialueitten määrä, aivan samalla tavalla kuin kuntien määrä.

Aikoinaan silloin Pohjois-Karjalassa lähdimme Siun sotea tekemään kuntayhtymänä juuri siitä tulokulmasta, että halusimme varmistaa sen, että meillä on oma alue lähellä ihmisiä. On erittäin surullista, jos taas lähtee liikkeelle tämä keskustelu, että lähdettäisiin tällaiseen suuruuden ekonomiaan, että suurilla alueilla muka palvelut olisivat lähempänä. Toivonkin, että tämä kyllä jätetään pois teidän työkalupakistanne.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Koskinen, olkaa hyvä.

11.09 Johannes Koskinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on nyt hallituksen puolelta ja asiantuntijaryhmistä taas aika kevyesti heitelty maakuntaverotuksen ratkaisijan roolia hyvinvointialueiden rahoitusongelmiin. Viime kaudella tehtiin huolellista työtä parlamentaarisessa ryhmässä, joka arvioi erilaisia malleja rahoittaa maakuntaverolla edes merkittävä siivu, saatikka kokonaan, tätä hyvinvointialueiden järjestelmää, ja havaittiin, että sehän on mahdoton yhtälö sen takia, että selvästi eniten palvelutarpeita on alueilla, joilla tulotaso on heikoin ja joilla verotulot ansiotuloihin perustuvassa järjestelmässä ovat heikoimmat. Tarvittaisiin valtava tasausapparaatti, että siitä saisi jotenkin toimivan. Ainoa järkevä tapa sitä miettiäkään on se, että jouduttaisiin samanaikaisesti uusimaan sekä kuntien verotus että hyvinvointialueiden verotus, ja silloin lähtee aika lailla nollasta rakentamaan oikeudenmukaista mallia. [Puhemies koputtaa] Tässä ylimenokauden aikana kehottaisin tarkistamaan [Puhemies koputtaa] pääomaverotuksen mahdollisuutta täydentää hyvinvointialueiden rahoitus.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kalli, olkaa hyvä.

11.10 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskusta ei kannata maakuntaveroa, emmekä näe ratkaisuna myöskään hyvinvointialueiden yhdistämisiä. Jaan täysin edustaja Hanna Räsäsen äsken siitä käyttämän hyvän puheenvuoron.

Sen sijaan me haluaisimme uudistaa tätä rahoitusjärjestelmää. Todella täällä on käytetty jo monta puheenvuoroa, joissa on viitattu keskustan tekemään sotekorjaussarjaan rahoituksen suhteen. Tässä meidän paperissamme on mukana paitsi välittömästi toteutettavia korjaustoimia myös pidemmän aikavälin korjaustoimia. Kysyisin siihen liittyen: kun uskoisin lähes kaikkien meidän olevan samaa mieltä siitä, että kannustavuutta täytyy tuoda lisää, niin olisiko kenties järkevämpää siirtyä järjestelmään, jossa rahoitus nykyisten asukasmäärä- ja diagnoositekijöiden sijasta perustuisikin enemmän ikärakenne- ja olosuhdetekijöihin? Näin itse asiassa tuo rahoitusjärjestelmä olisi automaattisesti kannustavampi kuin nykyinen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

11.11 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä soteuudistuksen jälkeisessä ajassa olisi pitänyt pystyä siihen, mihin te ette pystyneet. On käsittämätöntä, että annoitte valtionosuusuudistuksen kaatua. Se on ihan käsittämätöntä, ja täällä sitten annetaan ymmärtää, että olisi tehty jotakin. Ei edes sitä osaa pystytty hallituksessa yksimie-

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

lisesti viemään läpi. Se on minusta kamala teko, historiallisesti käsittämätön epäonnistuminen.

Mutta, ministeri, teiltä odotetaan paljon muutakin kuin sitä, että olisitte saanut valtionosuusudistuksen tällä kaudella tehtyä. Siis olisitte tuoneet oman kortenne kekoon. Se oli seuraava vaihe, mutta siihen ette pystyneet. Sen sijaan me ollaan ihmetelty, että kolmatta vuotta mennään eikä konkreettisia toimia vieläkään näy. Te puhutte jo kauniisti alijäämän kattamisesta joillekin — vieläkin joillekin. Se selvisi täällä, että teillä ei ole rahaa toteuttaa tätä, koska kaksi miljardia on kohta teidän kakkunne leikata sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta. Ja kysyin Juusolta, kun hänellä on jo 10 000 ihmistä irtisanottu siellä puolella tehtävien vähennyksenä: Osaatteko te arvioida, onko vaikutukset selvitetty, kuinka paljon teidän tekojenne ansiosta, rahoituslain korjausten ansiosta, on menetetty jo työntekijöitä hyvinvointialueilla? Kuinka monta tuhatta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja muistuttaisin edustajia minuutin aikarajasta. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

11.13 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri, vaikka ajat ovat tiukkoina tällä hetkellä, niin on tosi hienoa, että näille hyvinvointialueille tulee lisärahoitusta. Kiitos siitä, että sitä olette puuhanneet.

Mutta ihan kysyisin semmoista, kun kunnista jonkun verran kysellään työttömien sakkomaksujen osalta, onko siinä tiedossa mitään muutoksia tai onko siihen tulossa joitakin uutuuksia. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä.

11.13 Ville Väyrynen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Nopeasti edustaja Karin kysymykseen, johon löytyy itse asiassa vastaus hänen siteeraamastaan artikkelista. Se on vain jäänyt ilmeisesti lukematta loppuun. Eli täällä sanotaan suoraan, että kokeilun vaikutuksia hoitojonoihin tai palveluiden kysyntään on Liina-Kaisa Tynkkysen mielestä vielä liian varhaista arvioida. Tarvitaan pidempi seuranta-aika, jotta voidaan vetää johtopäätöksiä kokeilun onnistumisesta tai vaikutuksista.

Sitten toinen asia tästä rahoituksesta. Niin kuin tässä on puhuttu, hallitus on tehnyt leikkauksia ennustettuun kasvuun, ja jos olen tästä keskustelusta ymmärtänyt, niin oppositiopuolueet haluaisivat ne leikkaukset perua. Ennustettu kasvu on se kuusi miljardia euroa tämän hallituskauden aikana eli noin puolitoista miljardia euroa vuodessa. Mikä, ministeri, teidän näkemyksenne on, kuinka kauan tämä meidän julkinen talous pystyisi ottamaan vastaan tätä vuotuista puolentoista miljardin euron nousua, vai pitäisikö meidän oikeasti ruveta miettimään, mitä me tehdään niillä miljardeilla euroilla, mitä menee, jotta me pystytään edelleen hillitsemään sitä kasvua?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinäluoma, olkaa hyvä.

11.14 Eveliina Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Onhan tämä kummallista keskustelua. Tuntuu, että me elämme tässä hyvinvointialueiden rahoituksen tilanteessa aivan eri maailmoissa. Kun hallitus on siis leikannut hyvinvointialueiden rahoitusta ja sen sijaan ohjannut rahaa ja yksityiseen terveyssektoriin, niin täällä hallituspuolu-

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

eiden osalta iloitaan siitä, kuinka rahoitus olisi lisääntynyt, kun totta kai raha on lisääntynyt, mutta ei tarpeeksi niihin tarpeisiin nähden. Sen sijaan olette leikanneet. Joka käänteesä, kun on ollut mahdollista, te olette julkisen sektorin terveydenhuollosta leikanneet, ja se näkyy valitettavasti nyt lisääntyneinä hoitojonoina ja näinä yt-neuvottelukierroksina, joita käydään tällä hetkellä koko maassa.

Kyllähän tämän suomalaiset näkevät. He näkevät tämän tilanteen, ja tämä teidän hallituksenne malli ei nauti kyllä suomalaisten luottamusta, ja se näkyy epäuskona tulevaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ikonen, viisi minuuttia, olkaa hyvä.

11.16 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Kiitoksia keskustelusta. — Ennen kuin lähden liikkeelle kunnista, totean, että täällä tuli myöskin kysymyksiä opetuspuolen sisältölaeista ja lukioitten rahoituksesta, ja niistä on varmasti hyvä kysyä OKM:n pääluokan keskustelussa. Täällä oli kysymyksiä hankintalaista ja TE-palveluista, ja ne varmasti käydään vielä tarkemmin TEMin puolella. Kela-kokeilu, joten sisältölait ja yliopistosairaalarahoitus, joka on tärkeä asia, ovat siellä STM:n puolella. Sitten täällä oli vielä kysymyksiä matkailuverosta ja Tullista, jotka kuuluvat sinne VM ykkösen eli ministeri Purran puolelle. Eli näihin en nyt mene tässä omassa puheenvuorossani, vaan keskityn oman vastualueeni asioihin.

Kunnista kysyttiin, millainen taloustilanne kunnilla on viiden—kymmenen vuoden kuluessa: Tällä viikolla esittelimme näitä näkymiä siinä parlamentaarisessa tapaamisessa, ja kyllä kuntatalouden näkymät ovat erittäin haastavat tulevina vuosina. Meidän kriisikuntien määrä tulee kasvamaan, mutta ihan samalla tavalla meillä on huolta myöskin meidän kasvun vetureista, kaupungeista, eri puolilla Suomea. Eli meillä on tosi monenlaisissa kuntakentissä haasteita, ja se vaatii meiltä yhteisiä ratkaisuja. Tämä siitä huolimatta, että sitten pitää erikseen katsoa se, mitä hallitus on tehnyt: Me olemme tällä kaudella vahvistaneet kuntataloutta. Eli ensi vuoden tasolla, kun otetaan huomioon kaikki hallituksen päätöspäätökset, kuntatalous vahvistuu noin 200 miljoonaa euroa, ja tällä pidämme kiinni siitä perusopetuksen vahvistamislupauksesta.

Kiitoksia huomioista norminpurusta. Sitä on tehty. Noin sata normia on osin tai kokonaan purettu, ja esimerkiksi noin 50 on tällä hetkellä ihan aktiivisessa arvioinnissa pöydällä.

Sitten kysyttiin valtionosuusjärjestelmäuudistuksesta:

Siinä olen erittäin pahoillani, että kerrassaan aika loppui kesken. Jos meidän pitäisi saada se tehtyä, niin järjestelmän uudistus voi tulla aina vuoden alusta voimaan, ja nyt tuli tämä aika vastaan. Pidän sitä erittäin tärkeänä. Meidän on pystyttävä tekemään valtionosuusjärjestelmäuudistus. Me tarvitsemme sitä tulevaisuudessa, koska kuntien tehtävät ovat muuttuneet ja tämä valtionosuusjärjestelmä meni rikki siinä soteuudistuksen yhteydessä viime kaudella. Tällä hetkellä kuntien erot valtionosuuksissa ovat yli 3 000 euroa per asukas. Se on kestävätilanne, ja siihen on haettava ratkaisuja. Nyt julkaisimme tietopohjan verkkoon. Se on käytettävissä myöskin tuleviin uudistuksiin, ja sitä kannattaa hyödyntää.

Negatiivisten valtionosuuksien osalta kun kysyttiin, niin harkinnanvaraisissa valtionosuuspäätöksissä olen huomionut nyt erityisesti näitä kuntia, jotka ovat hakeneet tätä negatiivisen syyn vuoksi.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

Sitten kun täällä on puhuttu tästä TE-rahoituksesta ja VOSin tulevaisuudesta, niin koettamme tällä hetkellä katsoa, onko sieltä esimerkiksi juuri tähän TE-rahoituksen osuvuuteen ja etuuksien reaaliaikaisuuteen löydettävissä sellaisia palasia, joita pystyisimme vieämään eteenpäin. Niistä oli yhteinen ymmärrys tuossa valmistelussa. Eli tällaisia pienempiä muutoksia koetetaan sieltä katsoa, mutta palaan niihin vielä, kun saamme tämän analyysityön tehtyä, ja jatkoselvityksiä varmasti tarvitaan myöskin.

Mutta valtionosuusjärjestelmä ei ole sateentekijä. Vaikka se oltaisiin uudistettu tai muuta, niin pitää muistaa, että peruspalveluitten valtionosuudet ovat 12 prosenttia kuntien rahoituksesta. Olennaisinta on se elinvoimatyö, mitä kunnat tekevät elinvoiman synnyttämiseksi ja työpaikkojen synnyttämiseksi, koska verotulot kattavat kuntien tuloista sen merkittävimmän osan. Se on se kaikkein tärkein työ.

Nyt kun tässä kysyttiin tästä parlamentaarisen työn tulevaisuudesta, niin ajattelen, että sen tavoitteena on ratkoa kuntien tulevaisuutta vahvemmin. Kunnat kohtaavat paitsi talouden haasteita, joissa on monta tekijää, myös sitten näitä demografisen kehityksen haasteita. Meidän on käytävä laajempi keskustelu siitä, mikä on kuntien palvelulupaus, miten kunnat selviävät tästä toiminnasta, minkälaisilla kuntarakenteilla, minkälaisilla yhteistyörakenteilla ja miten voisimme hyödyntää vaikkapa erilaisuutta ja tunnistaa kuntien erilaisuuden entistä paremmin. Me tulemme käymään hyvin laajaa ja isoa keskustelua, ja pidän sitä todella tärkeänä.

Ja kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspinnat ovat erittäin tärkeitä, ja rahoituksen uudistamisessa on myöskin tärkeää katsoa näitä yksiin.

Sitten hyvinvointialueitten puolesta: Rahoitus tosiaan kasvaa neljällä miljardilla eurola, ja jokainen alue saa lisää rahaa, mutta meidän on katsottava myöskin näitä julkisen talouden tavoitteita. Tämä on kolmasosa valtion budjetista, ja siksi on tärkeää hakea niitä uusia keinoja ja sitä, miten saamme rahat riittämään myöskin tulevaisuuden palveluihin. Tärkeää on myöskin erottaa hyvinvointialueitten omat valinnat, mitä siellä tehdään. Siellä tehdään kovasti töitä, ja siltä osin jos siellä vaarantuvat palvelut, niin STM seuraa koko ajan alueitten tilannetta. Heidän on mahdollista käynnistää myöskin arviointimenettely tai esittää sen käynnistämistä, jos jossain palvelut vaarantuvat. Samoin alue voi myöskin hakea lisärahoitusta, ja silloin se arvioidaan.

Vielä jos sanon näistä mittareista: Talouden kehitys on koko maan tasossa kulkenut oikeaan suuntaan, ja toisaalta myöskin palveluitten yhdenvertaisuus on parantunut, jos katsomme tätä Erholan tuoretta raporttia. Eli tämä antaa sen kuvan, että me liikumme oikeaan suuntaan. Samoin siellä esitetyt toimet, kun täällä kysyttiin niistä, itse asiassa ovat hyvin pitkälle niitä asioita, joita olemme nyt tällä hetkellä hallituksessa tekemässä, eli ne antoivat tukea sille työlle, jota olemme laittaneet liikkeelle. Alueitten erot ovat huolena, ja niihin on haettu ratkaisuja hoitoonpääsyä parantamalla, vaikkapa terapiatakuulla, Kela-korvauksilla ja digitaalisten liikkuvien palveluitten kehittämisellä. Toisaalta siellä nostettiin haasteina hoidon jatkuvuus, johon olemme tuoneet juuri omalääkärimallia, ja lastensuojelua, jossa olemme tekemässä lastensuojelulain kokonaisuudistusta. Ohjausta olemme kehittäneet.

Alijäämien kattamisvelvoitteesta täällä kysyttiin: Ei ole tarpeen lisätä tätä alijäämien kattamiskautta kaikille. On muutama alue, jotka selviävät nykyisin puitteissa, ja se on erittäin hyvä asia. Nyt olen edellisviikolla tuonut tänne sen määräaika-HE:n, jolla noin kymmenen aluetta saa lisäaikaa alijäämien kattamiseen, ja sitten meillä on alueita, jotka tarvitsevat vahvempaa tukea ja vielä pidempää alijäämien kattamisaikaa, ja sitä tullaan erilais-

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

ten vahvempien ohjausmenettelyjen kautta tarjoamaan näille alueille, esimerkiksi juuri arviointimenettelyjen kautta.

Rahoitusmallista kysyttiin ja pyydettiin, että annetaan kunnia sille, joka sen takana on: Edellinen hallitus on rakentanut tämän rahoitusmallin, jolla tällä hetkellä toimitaan. Nyt parhaillaan korjaamme sitä, ja seuraavallekin hallitukselle riittää tässä töitä. Rahoitusmalli oli tärkeää pitää vakaana ensimmäiset vuodet, 23—25. Se sovittiin hallitusohjelmassa, että kun uudet alueet aloittivat, siinä olisi ennustettavuutta. Siksi silloin ei voitu tehdä mitään isompia muutoksia. Nyt tällä hetkellä olemme tarttuneet tähän diagnoosimalliin. Tuossa Erholan arvioinnissa todettiin, että se on itse asiassa tällä hetkellä paras käytettävissä oleva tapa tunnistaa tätä palvelutarvetta. Nyt olen laittanut kaksi selvityshenkilöä varmistamaan sitä tietopohjaa, kaksi Itä-Suomen yliopiston professoria, ja samaan aikaan meillä on myöskin käynnissä tämä rahoitusmallin uudistus, jolla tuodaan parannusta tähän malliin.

Kannustavuudesta täällä kysyttiin, ja olemme kehittäneet kannustavuutta niin paljon kuin tässä tämän rahoitusmallin puitteissa on ollut mahdollista ilman että se olisi heiluttanut alueitten rahoitusta liikaa. Sinne on tuotu tämä oma rahoitusosuus, joka tuo kannustinta kustannusten hillintään, ja siellä on kasvatettu HYTE-kerrointa, joka kannustaa terveyden edistämiseen. Pidän kiinnostavana myöskin sen jatkokehittämistä. Maakuntaverossa emme sen sijaan ole valmistelemassa.

Kun täällä vielä keskusta kysyi tästä alijäämien anteeksiantamisesta ja heidän esityksensä, niin ensinnäkin osittain siihen teidän malliinne vastaukset löytyvät sieltä arviointimenettelystä. Sitten mitä tulee tähän alijäämien anteeksi antamiseen, niin olen pyytänyt virkahenkilöitä arvioimaan, olisiko tämä edes teoreettisesti mahdollista. Teiltä haluaisin kysyä: kun ne alijäämät pitää jonkin julkisen tahon kattaa, niin mistä te olisitte tässä velkajarrun puitteissa valmiita sitten nämä summat ottamaan?

Vielä tässä oli kysymys näistä oikeastaan isommista, pitkän aikavälin asioista, ja haluan sanoa, että me emme ole tällä hallituskaudella lähteneet hyvinvointialueitten rakennetta muuttamaan. Eli pidämme kiinni tästä nykyisestä rakenteesta ja teemme parhaamme korjaussarjalla siinä, että saamme sen edellytyksiä vahvistettua. Suurempien ratkaisuiden paikka on sitten seuraavissa hallitusohjelmaneuvotteluissa, joissa varmasti puolueet sitten keskustelevat, mitä muutoksia on isommin tarve tehdä, ja sille varmasti tietopohjaa tullaan tässä tekemään. Mutta oikeastaan tärkein asia tässä on se, että meillä on mahdollisuus puhua hyvinvointialueitten pitkän aikavälin tulevaisuudesta tässä salissa kevätkauden alkaessa, kun pääministeri antaa ilmoituksensa, [Puhemies koputtaa] ja ajattelen, että se on hyvä paikka luoda katsetta pidemmälle tulevaan. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ehdimme mennä lyhyesti puhujalistalle. Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

11.25 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Edelleenkin kun näyttää, että puhutaan hyvinvointialueiden asiasta, niin otetaan tähän kärkeen kuitenkin semmoinen fakta, että on tehty sellainen hyvinvointialueuudistus, jossa palvelut heikkenevät, jonot pitenevät, kulut kasvavat rajusti. Tämä oli todellakin nähtävissä jo kolme neljä vuotta sitten, että tällä järjestämissuunnitelmalla, tällä rahoitussuunnitelmalla ja tällä alueiden määrällä tämä ei tule onnistumaan. Totta kai me kannetaan nyt hallituksena vastuu tästä asiasta. Korjattavaa on valtavasti, ja sitä tehdään. Hyvä, että muistutatte, että me ollaan syyllisiä, mutta ehkä se syyllisten etsiminen ei auta tässä asiassa.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

Arvoisa puhemies! Suomessa valtiollinen hallintomme on kolmella tasolla. Me tässä talossa teemme parhaamme Suomen hyväksi. Aluepäättäjät hyvinvointialueilla pyrkivät parhaansa mukaan turvaamaan kansalaistemme hyvinvointi- ja pelastuspalvelut, ja kuntapäätäjät pitävät paikallisesti huolta kansalaistemme turvallisesta arjesta. Yhdessä kannamme valtavan tärkeää vastuuta kansalaistemme yhdenvertaisuudesta ja turvallisuudesta. Tässä talousarviossa annetaan kunnille ja hyvinvointialueille talouden raamit ensi vuodelle.

Arvoisa puhemies! Valtiomme vaikea taloustilanne näkyy myös kuntiemme arjessa. Meidän on syytä tulevana vuonna seurata kuntatalouden kehitystä tarkkaan erityisesti pitkien välimatkojen ja harvaan asutun Pohjois-Suomen osalta. Olemme jo nyt tehneet ratkaisuja, jotka ovat keventäneet kuntatyöntekijöiden kustannuksia ja vahvistaneet kuntien veropohjaa, mikä on erittäin tärkeää tilanteessa, jossa väestönmuutos haastaa kuntia monella tavalla. Kuntatalouden kestävyys ei tarkoita vain lakisääteisten palvelujen ylläpitoa vaan myös kykyä investoida ja turvata elinvoimaa pitkien etäisyyksien Suomessa. Kuntien tehtäviä, rahoitusta ja palvelulupausta on käsiteltävä kokonaisuutena, jotta arjen peruspalvelut voidaan turvata yhdenvertaisesti myös pohjoisessa Suomessa.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen arjen turvallisuus rakentuu vahvasta taloudesta. Maamme vaikeasta taloustilanteesta huolimatta tässä talousarviossa turvataan myös sosiaali- ja terveydenhuoltoon ensi vuodelle nykyistä enemmän rahoitusta ja toteutetaan lasten ja nuorten terapiatukia sekä yli 65-vuotiaiden lääkärikäyntien valinnanvapauskokeilu. Meidän toimintamme lisäksi tilastojen ja tutkimusten valossa hyvinvointialueet ovat kyenneet turvaamaan palvelunsa yhdenvertaisemmin ja lainmukaisemmin kuin aiemmassa järjestelmässä. Tämä on suorastaan ihme.

Arvoisa puhemies! Arjen turvallisuus syntyy vastuullisista päätöksistä ja rohkeudesta asettaa asiat tärkeysjärjestykseen, ja juuri sitä tämä hallitus tekee. Talouden kantokyvystä huolehtiminen ei ole vastakohta hyvinvoinnille — päinvastoin turvallisuus ja talous ovat sen edellytys. On myös huoltovarmuutemme kannalta tärkeää, että Suomen elinvoimaisuus ei keskity alueellisesti vain osaan Suomea. Siksi tässä talousarviossa on tehty vaikeita valintoja, jotka tukevat sekä kuntia että alueita pärjäämään tärkeissä tehtävissään. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään, ja sitä jatketaan myöhemmin tässä istunnossa.

Pääluokan yleiskeskustelu keskeytettiin kello 11.29.

Pääluokan yleiskeskustelua jatkettiin kello 20.52.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytettyä yleiskeskustelua valtiovarainministeriön pääluokasta 28.

Ja tässä edustaja Mikkonen poissa. — Edustaja Lyly.

20.52 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä kohta, joka on tässä käsittelyssä, koskee kuntia ja hyvinvointialueita.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

Arvoisa rouva puhemies! Kunnat ovat erittäin isossa muutoksessa paraikaa, ja kuntien tilanne on erittäin eriytynyt, kun katsotaan kuntien tilannetta esimerkiksi veroprosenttien kautta. Pienimmät kuntaverot ovat 4,7 prosenttiyksikköä ja suurimmat 10,9, ja sitten kuntaveron tuotto, yhden prosentin tuotto, on pienimmillään 135 euroa per asukas ja suurimmillaan 450 euroa per asukas. Tämä eriytyminen tässä mielessä on tosi iso.

Sitten kun katsotaan tätä tilannetta, jossa valtio teki VOS-uudistusta, niin sen piti tulla voimaan jo ensi vuoden alusta ja sitten sen piti tulla voimaan myöhemmin, vuoden 27 alusta, mutta se kaatui tässä muutama viikko sitten. Näillä valtionosuusuudistuksilla yleensä tasoitetaan kuntien välisiä eroja. Tämä valtionosuusjärjestelmän uudistaminen olisi ollut tärkeätä tehdä nyt sen vuoksi, että sote poistui kuntien tehtävistä. Kun sote lähti pois ja se rahoitus otettiin pois, niin se paljasti, kuinka rikki tämä valtionosuusjärjestelmä on: osa kunnista joutuu maksamaan, että saa järjestettyä palveluja, ja osa kunnista saa vähän niin kuin aiheetta ylimääräisiä valtionosuuksia. Tässä mielessä tilanne on hyvin erijakoinen kuntien välillä. Kun samaa rahaa pitäisi jakaa uudestaan, se on totta kai vaikeata, ja kukaan ei väitä, että olisi helppo ratkaisu viedä se eteenpäin. Sen vuoksi tältä osin tällä viikolla meillä oli kuntaministerin johdolla tällainen parlamentaarinen kokous, jossa katsottiin, olisivatko puolueet valmiita katsomaan kuntien tulevaisuutta parlamentaarisen työn kautta, ja kaikki vastasivat, että kyllä. Nyt me toivomme, että tämä lähtee liikkeelle, koska siellä on kuntien välillä todella isoja eroja.

Syntyvyyden tilanne tarkoittaa, että lapsia on vähemmän kunnissa, yli 90 000 2030-luvulla, ja se tarkoittaa monien koulujen lakkauttamista ja sitä, että on mietittävä, miten lapsille järjestetään pedagogisesti oikein koulutukset ja muut. Eli tästäkin syystä tulee tarpeita. Tämä VOS on ehkä noin 14—15 prosenttia kuntien tuloista, mutta sitten tämä muu kuntien palvelurakenne pitää katsoa. Tässä mielessä haaste on siinä, että tämä VOS-järjestelmä pitäisi tehdä nopeasti. Nyt jos se siirtyy seuraavalle hallituskaudelle, niin se tulisi voimaan vasta 2029, ja se on liian myöhään. Sen vuoksi me painotetaan, että sitä VOS-järjestelmää uudistettaisiin tässä parlamentaarisessa työssä hyvin nopeasti. Tämä on tärkeä osa sitä kokonaisuutta.

Mitä muuta siinä sitten tapahtuu, niin pitäisi katsoa, miten kuntien palvelut jatkossa eteenpäin menevät, minkälainen palvelulupaus kunnille ja kuntalaisille annetaan, mitä kunnalta odotetaan, miten yhdenvertaiset kuntien palvelut kuntalaisten välillä tulevat eri puolilla Suomea olemaan ja minkälaiset etäisyydet palveluihin ja muihin. Ollaan perimmäisten kysymysten äärellä, ja tässäkin mielessä on tarpeen tätä tarkastella. Sitten kun kunnat toimivat rajapinnassa, jossa on näitä kuntia, maakuntia, ja siellä kysymykset esimerkiksi liikennejärjestelmistä, maakuntakaavoituksesta ovat aika isoja, joita pitää katsoa, MAL-sopimus, jossa sopimus ohjaa sitä, mitä alueellisesti tehdään, niin me joudumme katsomaan tätä palettia. Ja sitten kun näitä on 300 kuntaa Suomessa, niin mikä on niitten kuntien tulevaisuus, kun meidän kuntakentän jako on 700:sta 700 000:een väkiluvultaan. Voi kysyä, pystyvätkö kaikki tekemään samat palvelut. Eli me joudumme tätä kuntapuolta tässä hyvin tarkasti arvioimaan.

Sen lisäksi tulevat vielä TE-palvelut, jotka siirtyivät kuntiin tämän vuoden alusta, ja ne siirtyivät sinne alimitoitettuna, ja se haastaa myös kuntataloutta erittäin voimakkaasti. Tämän osalta, kun se on elinvoimakysymyksiä, niin sitten se rahoitus on siellä haasteena.

Sitten tämä koko kokonaisuus, jossa Suomen talous menee, niin verotulot ovat todella pieniä kunnissa. Niitten kasvuprosentit ovat pieniä tällä hetkellä, ja se johtaa siihen, että

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

siellä on veronkorotuspaineita. Tämä näkökulma myöskin kuntien osalta pitäisi jatkossa huomioida.

Ehkä vielä lopuksi sanoisin kuntien osalta siitä, että tämän velkajarrun, joka tulee julkisen talouden osalta olemaan, hoitaminen tässä on oma lukunsa, kun katsotaan, kuinka kunnat osallistuvat siihen kokonaisuuteen, koska se on yksi osa sitä kuntien, valtion ja hyvinvointialueitten velkaa tuottavaa osuutta, ja kunnat ovat siinä yksi osa. Tässä mielessä tämä kuntakenttä on nytten erittäin isojen haasteiden edessä. Sille tulee aika isoja raameja täältä velkajarrun puolelta, ja sitten on tämä eriytyminen, niin että kyllä tässä pitää olla aika lailla kovaa yhteistyötä, että me löydetään tähän sellaisia kestäviä ratkaisuja. —Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Partanen poissa, edustaja Castrén poissa, edustaja Kauma poissa, edustaja Kettunen poissa. — Edustaja Lindén.

20.59 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! En käyttänyt tässä budjettikeskustelussa varsinaista pidempää puheenvuoroa lainkaan, toki muutaman debattipuheenvuoron, mutta kun huomasin, että tämä valtiovarainministeriön pääluokka, jossa on muun muassa hyvinvointialueiden rahoitus eli koko budjetin suurin momentti, oli vielä kesken, niin halusin käyttää tässä yhteydessä puheenvuoron, vähän perusteellisemman. Kirjoitin kuukausi sitten yhteenvedon tästä aihepiiristä ja ajattelin, että olisi ehkä arvokasta, että se olisi dokumentoituna ainakin pääpiirteissään eduskunnan pöytäkirjoissa. Poikkeuksellisesti tämä on nyt suoraan luettu puheenvuoro aikaisemman käsikirjoitukseni pohjalta, ja aloitan sen nyt tässä yhteydessä. Ilmeisesti tämä yksi seitsemän minuuttia — vai onko viisi käytössä [Puhemies: Seitsemän!] — ei riitä, mutta jatkan sitten sen puheenvuoron loppuun tarvittaessa toisella puheenvuorolla.

Usean hyvinvointialueen taloudellisen tilanteen kärjistyttyä on keskustelu soterahoituslain ympärillä kiihtynyt. Onko nykytilanne rahoituslain vika, ja jos on, miten lakia pitäisi korjata? Kuvaan aluksi rahoituslain rakenteen. Olen numeroinut sen kohdat seuraavalla tavalla:

1. Lähtökohtana oli kuntien vuoden 2022 sotepalveluihin käyttämän rahoituksen siirto hyvinvointialueille. Toisin sanoen, jos jollakin alueella kunnat olivat käyttäneet reilusti rahoitusta tai vastaavasti liian niukasti rahoitusta, siirtyi tämä lähtötaso hyvinvointialueelle.

2. Tämän päälle laskettiin hyvinvointialueindeksillä kustannustason nousu vuodesta 2022 vuoteen 2023, ja samaa jatkettiin vuosina 2024 ja niin edelleen.

3. Lakiin sisältyi yleinen arvio vuotuisesta palvelutarpeen kasvusta erityisesti väestön vanhenemisen johdosta. Tämä oli keskimäärin 1 prosentti vuodessa. Tarkat luvut olivat 1,07 prosenttia ja vastaavia. Vuodesta 2025 lähtien tätä kiristettiin 20 prosentilla eli otettiin siis 1 prosentista pois 0,2 prosenttiyksikköä, eli indeksi oli noin 0,8 prosenttia siitä alkaen.

4. Eduskunnan säätämät uudet tehtävät tai vastaavasti tehtävien vähennykset, joilla on kustannusvaikutuksia, huomioidaan täysimääräisinä. Eli esimerkiksi hoitotakuun tiukennuksen johdosta lisättiin rahoitusta alueille 126 miljoonaa euroa vuodessa, ja vastaavasti nykyinen hallitus on poistanut tällaisen osuuden.

5. Hyvinvointialueiden lopullinen rahoitus määräytyy monipuolisen laskelman perusteella, jota kuvataan jäljempänä. Se tulee täysimääräisenä voimaan vuonna 2029, eli vuoden 2022 kuntatason rahoituksesta siirrytään asteittain tuohon laskelman mukaiseen rahoitukseen seitsemän vuoden aikana. Osalla muutos on negatiivinen, toisin sanoen laskennal-

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

linen rahoitus pienenee. Samana ajankohtana vaikuttavat kaikki muut tässä luettelossa mainitut tekijät, joten todellista pienentymistä ei millään alueella tapahdu. Tätä kuvataan siirtymätasaukseksi. Se on suurin niillä alueilla, joiden kunta-ajan rahoitus oli kauimpana tulevasta rahoituksesta eli tarveperusteisesta rahoituksesta.

6. Jos alueet tekevät yhteenlaskettua alijäämää, korvataan tämä alueelle kahden vuoden kuluttua, eli vuoden 2023 alijäämä korvataan vuonna 2025. Tämän nimi on ”jälkikäteistarkistus”. Sitä ei korvata kullekin alueelle sen oman alijäämän mukaisesti, vaan kukin alue saa oman kokonaisrahoituksensa mukaisen suhteellisen osuuden jälkikäteisrahoituksesta. Paljon alijäämää tehnyt alue saa siis vähemmän kuin sen oma alijäämä on ollut, ja vähäisen alijäämän alue enemmän kuin sen alijäämä on ollut.

7. Soteuudistuksen rahoitukseen sisältyi myös pieni muutos rahoitusalueelle.

8. Merkittävimpien investointien tekemiseen tarvitaan valtioneuvoston lupa. Käytännössä tämä tapahtuu lainansaantivaltuuden myöntämisen kautta.

9. Tuleva eli vuoden 2029 rahoitus, johon siirrytään asteittain vuosien 2022—2029 aikana, perustuu laskelmaan, jossa on useita osatekijöitä, kuten valtionosuuksissa on aikaisemminkin ollut. Erityisesti niistä on keskusteltu viime aikoina. Otan esimerkin: Alue saa valtionrahoitusta 5 000 euroa asukasta kohti. Tästä 13 prosenttia eli 650 euroa on niin sanottua suoraa rahoitusta, johon eivät vaikuta tarve tai olosuhteet. 6 prosenttia muodostuu useasta eri olosuhdetekijästä, joita ovat muun muassa kaksikielisyys, asukastiheys, vieraskielisten määrä ja niin edelleen. Ajatus on, että tällaiset seikat vaikuttavat palveluiden järjestämiseen. 1 prosentti tästä on niin sanottua HYTE-osuutta eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rahoituksen osuutta. Sille on puolestaan noin kymmenen osatekijää. Vuonna 2026 tämä osuus kasvaa 1,5 prosentiksi muiden osien kustannuksella. 80 prosenttia rahoituksesta on siis tarveperusteista, eli kaavamaisesti sanottuna: mitä iäkkäämpi, sairaampi, köyhempi, työttömämpi ja niin edelleen alueen väestö on, sitä enemmän tulee rahoitusta per asukas. Tämä perustuu siihen, että tällainen väestö tarvitsee enemmän sotepalveluja. Soterahoituslain liitteessä, jonka eduskunta on myös hyväksynyt, on näitä erilaisia ”mittareita”: terveydenhuollon tarpeelle 189, vanhustenhuollon tarpeelle 63 ja sosiaalihuollon tarpeelle 73, siis yhteensä 325 mittaria. Nämä kuvaavat ikärakenteita eri alueilla, koulutustasoa, työkyvyttömyyttä, tulotasoja ja sairauksien esiintyvyyttä. Eniten on viime aikoina keskusteltu niin sanotuista diagnooseista ja niiden kirjautumisesta tapahtuneista virheistä. Palo- ja pelastustoimen rahoitusosuus on koko hyvinvointialueiden rahoituksesta noin 2,5 prosenttia. Edellä olevista osista muodostuu alueen saama valtionosuus, joka vaihtelee alueella 4 000 euron ja 6 000 euron välillä asukasta kohti. Mediaani on 5 000 euroa. Tämä tulee asukasluvun mukaisesti jokaisesta asukkaasta. — Pienen pätkän luen vielä, niin sitten lopetan ja jatkan siitä luontevasta kohdasta. — Eli on syytä havaita, että aikaisemmin mainittu suora asukasluvun mukainen osuus eli se 13 prosenttia on osa tätä eli se osa, johon tarve tai olosuhdetekijät eivät vaikuta, mutta myös kokonaisuus jaetaan per asukas. Eli kasvava asukasluku kasvattaa saantia, ja vastaavasti vähenevä asukasluku vähentää saantia.

Jatkan seuraavassa puheenvuorossa. Se riittää kyllä kokonaisuuteen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

21.07 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tästä edustaja Lindénin hyvästä kuvauksesta siitä, mitä hyvinvointialueiden rahoitus on ja miten se on syntynyt ja miten sitä toteutetaan, on hyvä jatkaa.

Vielä pari sanaa ensin tästä kuntatilanteesta. Tällä hetkellä kuntataloutta kuvataan täällä salissa liian positiivisesti ja ruusuisesti. Siellä on todella isot haasteet. Niitä on kaksi esimerkiksi, jotka vaikuttavat tähän kuntatalouteen. Tietenkin isona asiana on se, että talous ei kasva ja verotulot eivät kasva, mutta sitten on kaksi tämmöistä tekijää, jotka liittyvät siihen, että TE-palvelut siirrettiin 100 miljoonaa alimitoitettuna ja sitten työttömyysturvamenot ovat 85 miljoonaa korkeammat kuin on arvioitu ja kompensoitu, eli sieltä tulee jo melkein 200 miljoonaa kuntatalouteen iskuja. Sitten toimeentulotuen kuntaosuus on 50 prosenttia, ja se kasvaa sieltä noin 850 miljoonasta noin 1 100 miljoonaan karkeasti ottaen, ja siitä puolet tulee kunnille. Sen lisäksi alle 24-vuotiaitten osuus on nostettu nyt 100 prosenttiin, eli sieltä toimeentulotuesta tulee myöskin aika iso isku kuntatalouteen. Nyt kun tämä toimeentulotuen kasvu on näin voimakasta, niin nämä heijastuvat tänne todella voimakkaasti, ja sitten kun emme tiedä kiinteistöverouudistuksen toteutumisesta, emme tiedä VOS-uudistuksesta mitään, niin nämä tekijät monelta osin ovat tässä tuomassa epävarmuutta.

Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointialueista haluaisin sen verran sanoa, että nyt kun se osittain liittyy tähän kuntatalouteen, niin kun kuntataloudessa tulee työttömyysturvamenoista aika iso osa yli 400 päivää työttömänä olleista työttömistä, niin siellä on aika paljon sellaisia työttömiä, jotka ovat sosiaalisessa kuntoutuksessa hyvinvointialueitten vastuulla, ja olisi aika hyvä, jos hyvinvointialueet kantaisivat entistä suuremman osuuden heistä vastuullisesti, myöskin taloudellisesti sillä tavalla, että kun kunnat joutuvat maksamaan sen työttömyysturvamenon siitä ja heillä ei ole oikein välineitä ja ne ovat siellä hyvinvointialueilla, niin hyvinvointialueet voisivat ne sitten maksaa näitten työttömien osalta, jotka ovat heidän palveluksessaan. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on tätä aika monessa mietinnössään ja lausunnossaan nyttäen tuonut esiin, ja tämä olisi semmoinen uudistus, jota pitäisi tehdä.

Ensinnäkin tähän hyvinvointialueitten tilanteeseen, kun aina täällä tuodaan esiin, että noin miljardilla vuodessa on noussut tämä rahoitus — kyllä, mutta se on noussut näitten edustaja Lindénin mainitsemien indeksien kautta, vähän yli kolmen prosentin indeksi, ja palvelutarve on siellä olemassa, mutta tässä jätetään aina sanomatta, että myös hallitus on yli 600 miljoonaa leikannut palvelujen kautta. Hyvinvointialueet eivät ole saaneet sitä rahaa, mitä rahoituslaki ja aikaisempi lainsäädäntö tämän osalta ovat tehneet. Sitä nousukulmaa on leikattu aika monella sadalla miljoonalla näillä toimenpiteillä. Tämä on yksi osa, mikä on tänä päivänä hyvinvointialueitten ongelmia.

Toinen osa on tämä alijäämän kattamisaika. Meillä kolme aluetta onnistuu tässä tavoitteessa, jossa päästään ensi vuoden loppuun mennessä ensimmäisistä kahdesta vuodesta alijäämät kattamaan, vuosina 25 ja 26. Sitten meillä on nyt noin kymmenkunta aluetta, jotka saavat mahdollisuuden, ja kun ne ovat päässeet tänä vuonna plustulokseen, niin sitä kautta ne saavat alijäämän kattamisaikaa. Mutta sitten meille jää ne kolme aluetta, jotka ovat arviointimenettelyssä, ja sitten tässä on vielä vajaa kymmenen aluetta, jotka ovat tässä väli-tilassa. Me olemme olleet siitä mieltä, että tätä alijäämän kattamisaikaa olisi pitänyt myöskin näitten osalta pidentää pidemmälle, jolloin he olisivat päässeet normaalisti tasapainotamaan taloutensa ja tältä osin hyvinvointialue olisi voinut välttää näitä irtisanomisasia, joita siellä nyt on. Tämä olisi pitänyt nyt tehdä, ja tämä alijäämän kattamisajan pidentäminen on

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

tässä tullut myöhäissyntyisesti. Me ollaan tästä jo vuonna 2023 puhuttu, ja nyt se vasta tulee lainsäädäntönä ensi keväänä tänne saliin. Eli olisi pitänyt tehdä aiemmin ja sitten olla pidempi aika näitten muittenkin osalta sitä alijäämää kattaa.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä taitaa olla viimeinen puheenvuoroni tämän vuoden valtiopäivillä, ja kiitän henkilökuntaa pitkämielisyydestä, ja kiitoksia kaikesta tästä, että me olemme saaneet täällä käyttää näitä puheenvuoroja. Tämä on ollut upea talo tehdä työtä, ja niin hieno henkilökunta kuin täällä on, niin toivottavasti kaikissa työpaikoissa olisi yhtä hyvä. — Kaikille hyvää joulua ja parempaa uutta vuotta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén, te voitte pyytää notaarilta kirjallisesti. [Aki Lindén: Anteeksi?] Jostakin syystä.... [36 sekunnin katkos tallenteessa] — Olkaa hyvä, edustaja Lindén.

21.14 Aki Lindén sd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Edellisessä puheenvuorossani olin eritellyt yhdeksän kohtaa, joilla kuvasin nykyistä sotealueiden eli hyvinvointialueiden rahoituslakia, ja niitä on vielä tässä kuvauksessa kaksi. Sen jälkeen arvioin jossain määrin näitä ja esitän sitten lopuksi, mitä muutoksia pitäisi tehdä.

Kohta 10) Hyvinvointialueet saavat valtiolta myös muuta rahoitusta eli erilaisiin tehtäviin, esimerkiksi koulutukseen, tutkimukseen ja niin edelleen. Tämän osuus on noin 500 miljoonaa euroa. Se ei sisälly siihen momenttiin 28.89.31. Lisäksi alueilla on asiakasmaksutuloja, palveluiden myyntituloja ja useita muita tuloja. Yhteensä alueiden tulot ovat noin 31 miljardia euroa, josta siis suurin osa, eli 27 miljardia euroa, tulee valtiolta suorana rahoituksena.

Kohta 11) Hyvinvointialueen on tasapainotettava taloutensa vuoden 2023—2026 jakson aikana eli siis vuoden 2026 loppuun mennessä. Mitä ongelmia edellä kerrottuun lakiin liittyy, eli mitä ”vikaa” laissa on, vai onko mitään vikoja? Rahoituslaki laadittiin tietoisesti tiukaksi, koska soteuudistuksen yhtenä tavoitteena oli saada rahoitus vakaammaksi verrattuna kuntien aikaisempaan tilanteeseen ja myös tasoittaa kuntien välisiä rahoituksen eroja. Tiukkuus ilmenee useassa kohdassa, jotka käyn alla lyhyesti läpi.

Kohta 2 eli hyvinvointialueen indeksi sisältää kolme eri osatekijää. Yleinen palkkatason muutos huomioidaan, ei siis sotealan omaa palkkatason muutosta. Tämä oli tietoinen valinta, jolla pyrittiin estämään ”palkka-automaatti” eli se, että mitä enemmän alueet korottaisivat palkkoja, sitä enemmän ne saisivat rahoitusta. Tosin tämä toteutuu nykyisin kuitenkin jälkikätestarkastuksen kautta.

Kohdassa 3 nämä numerot viittaavat äskeiseen erittelyyni tässä laissa. Kohta 3 eli palvelutarpeen muutos on tiukka eli aluksi 1 prosenttia ja sitten vuodesta 25 alkaen 0,8 prosenttia. Se on yhtä tiukka kuin niin sanottu Sipilän sotien vuotuinen muutos, jota paljon arvosteltiin. Siinä mallissa se vain laskettiin eri tavalla. Eli palvelutarpeen muutokseksi oli arvioitu silloin 2,4 prosenttia vuodessa, josta leikattiin ”fiskaalisesti” pois 1,5 prosenttia, eli jäi 0,9 prosenttia. Tämä leikkaus oli se paljon puhuttu ”3 miljardin leikkaus”.

Kohdassa 6 puhuin jälkikätestarkistuksesta. Tähän liittyy suurempia ongelmia kuin etukäteen pystyttiin arvioimaan. Ne palautuvat, kuten koko nykyinen rahoituskriisi, vuoden 2023 poikkeukselliseen tilanteeseen. Itse jälkikätestarhoitus on erittäin tärkeä asia, joka erityisesti on kiukuttanut oikeistohallitusta, joka pitää sitä ”rahoitusautomaattina”, ja suurin osa vuosien 2025 ja 2026 hyvästä rahoituksen kasvusta perustuukin siihen. Mutta tähän

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

sisältyy suuri rakenteellinen haaste, joka sekin oli tietoinen valinta, mutta perustui erilaiseen arvioon talouskehityksestä kuin mikä vuonna 2023 tapahtui.

Jälkikäteistarkistus siis annetaan alueelle kaikkien alueiden yhteisen alijäämän perusteella. Otan esimerkin: jos meillä on kaksi 200 000 asukkaan aluetta, joiden kummankin saama valtionrahoitus on 5 000 euroa asukasta kohti, eli ne saavat miljardi euroa vuodessa valtionrahoitusta ja jos toinen teki vuonna 2023 alijäämää 20 miljoonaa euroa ja toinen 80 miljoonaa euroa, niin kumpikin saa ”korvausta” eli jälkikäteisrahoitusta siitä 50 miljoonaa euroa vuonna 2025 eli siis budjettiosuutensa verran kaikkien alueiden yhteisestä jälkikäteisrahoituksesta. Tämän rakenteen piti olla kannustava, eli ”palkitaan” tiukasta taloudesta ja ”rangaistaan” löysemmästä taloudesta. Mutta vuoden 2023 poikkeukselliset olosuhteet tekivät tästä liian rankan. Nyt heikosti menestynyt alue saa liian suuren rangaistuksen ja hyvin menestynyt alue merkittävän lisärahoituksen.

Kohta 8 eli investointien rahoituksen tiukka seula hidastaa merkittävästi investointeja aikaisempaan sairaanhoitopiirien aikaan verrattuna. Edellä kerrotun ohella on syytä kiinnittää huomiota lähtötason rahoitukseen, joka siis perustui kuntien aikaisempaan rahoitukseen. Oliko tämä oikeudenmukaista? Toisaalta, mikä olisi ollut vaihtoehto? Tätä sotkivat vielä poikkeukselliset koronavuodet 2020 ja 2021 ja osin vielä vuosi 2022. Edellisin normaali vuosi olisi ollut 2019.

Mikä sitten on nykyisen kriisin syy? Vastaus on varsin selkeä: vuoden 2023 poikkeukselliset olosuhteet. Kustannustason nousu oli 10—12 prosenttia, ja lähes samaa tasoa se oli myös kunnissa, mutta sitä ei ole kutsuttu kriisiksi. Valtiovarainvaliokunta arvioi huhtikuussa 2024 hyvinvointialueiden ensimmäistä toimintavuotta ja totesi, että uudistus itsessään ei aiheuttanut 1,4 miljardin eli 5 prosentin suuruista kustannusten ylittymistä, joka aiheutti puolestaan alijäämän, vaan syyt olivat 1) poikkeuksellisen korkea yleinen inflaatio, jonka oli laukaissut Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja energian hinnan nousu, 2) sotealan ja laajemmin julkisen sektorin palkkaratkaisu vuoden 22 sitkeän työmarkkinatilanteen jälkeen, 3) ostopalvelujen hintojen voimakas nousu, paikoin jopa 20 prosenttia, 4) kunnilta siirtynyt liian pieneksi arvioitu aikaisempi sotepalveluiden rahoitus — kunnat olivat laatiineet vuoden 22 talousarviot vuonna 2021 ja mitoittaneet osin taktisesti, osin optimistisesti sotepalveluiden menot liian pieniksi, 5) terveyspalveluiden kysynnän kasvu vuoden 2023 koronavuosien jälkeen. Tämä synnytti alijäämän, joka oli siis 1,4 miljardia euroa. Sama toistui hieman pienempänä vuonna 2024, koska korjaus eli jälkikäteistarkastus alueiden rahoitukseen saatiin vasta vuonna 2025. Vuosina 2025 ja 2026 rahoituksen taso on hyvä, mutta se ei riitä kattamaan vuosien 23 ja 24 yhteensä kahden ja puolen miljardin euron vajetta. Ainakin 1,5 miljardia euroa jää siitä kattamatta. Lain mukaan kuitenkin tasapaino pitäisi saavuttaa vuoteen 2026 mennessä. — Minulla olisi yksi minuutti vielä. — Tämä vaatiminen alueilta niiden itse tekemien kustannusten leikkausten avulla on johtanut nykyiseen kriisiin.

Siksi keskeiset ehdotukset tilanteen korjaamiseksi ovat nyt seuraavat: 1) alijäämän kattamisen aikataulu kaikille alueille pidemmäksi, 2) tilanteen rauhoittaminen siten, että irtisanomisiin ja rajuihin palveluiden leikkauksiin alueilla ei nyt mennä, vaan vuoden 2026 aikana haetaan laajapohjaisesti korjaus tilanteeseen, ja siihen on useita keinoja, viimeinen kohta eli 3) samalla käynnistetään rahoituslain tarkastelu ja arvioidaan sen korjaustarpeet tietoisina siitä, että valtiontaloudessa ei merkittävään lisärahoitukseen ole mahdollisuuksia. — Kiitoksia.

Budjetin alikohta PTK 132/2025 vp

Yleiskeskustelu päättyi.

Pääluokan käsittely keskeytettiin.